

NORA IUGA – HIPODROM

„Suplimentul de cultură” publică în avanpremieră un fragment din acest roman, care va apărea în curând în colecția „Fiction Ltd” a Editurii Polirom.

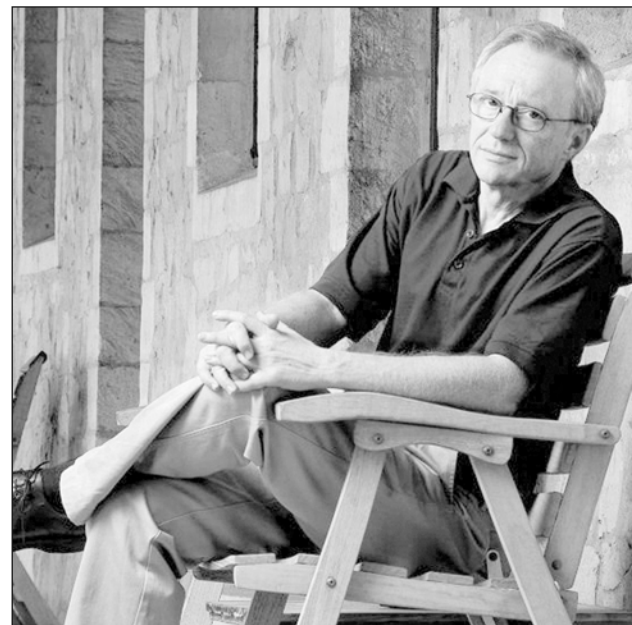
PAGINA 12

LA PÂNDĂ ÎN VĂILE TIBETULUI

În *Leopardul zăpezilor*, Tesson trage concluzia că evoluția este legată doar de hăituire, prindere, ucidere, reproducere. Neîndoios, autorul este provocator.

PAGINA 10

© Kobi Kalmanovitz

ÎN CĂRȚILE LUI DAVID GROSSMAN POȚI SĂ RĂZI ȘI DE SUFERINȚĂ

Pentru David Grossman, autor care a fost recompensat cu numeroase premii internaționale, scrisul a fost terapia prin care a supraviețuit morții fiului său în război.

PAGINILE 2-3

PRIMUL MAGAZIN CULTURAL DIN ROMÂNIA // APARE SÂMBĂTA // WWW.SUPLIMENTULDECULTURA.RO

Suplimentul DE CULTURĂ

ANUL XVI ▶ NR. 690 ▶ 20 – 26 Iunie 2020 ▶ REALIZAT DE EDITURA POLIROM ȘI ZIARUL DE IAȘI

INTERVIU CU SCRITOAREA IRINA TEODORESCU

„ÎN FRANȚA,
CA SĂ AJUNGI
LA CITITORI,
SCRII ROMAN,
NU PROZĂ
SCURTĂ
SAU POEZIE”

PAGINILE 8-9

În cărțile lui David Grossman poți să râzi și de suferință

Pentru David Grossman, autor care a fost recompensat cu numeroase premii internaționale (de ce nu și un Nobel în viitorul apropiat?), scrisul a fost terapia prin care a supraviețuit morții fiului său în război. Și-a regăsit rostul trăgând de firele personajelor sale, dar s-a și deschis uluitor în câteva cărți de o sensibilitate rară.

CONSTANTIN PIȘTEA

E de ajuns să citești câteva versuri din *Căderea în timp* sau să vezi cum se leagă subtil între ele cărțile sale, ca să înțelegi că scriitorul, oricât de maestru ar fi în dirijarea destinului pe care le inventează, rămâne tot la mâna arbitrarului și a suferinței de care nu scapă nimeni (să nu uităm că scriitorul israelian este ateu). Și totuși, asemenea unui comediant de stand-up, în cărțile lui David Grossman poți să și râzi de suferință.

L-am citit în ultimele săptămâni pe David Grossman în ordinea inversă a cărților care i-au apărut în limba română la Editura Polirom. Am început cu cea mai recentă apariție, *De mine viața și-a tot răs*, și am încheiat cu poate cea mai cunoscută carte a sa, dar și prima tradusă la noi, *Până la capătul pământului*. După ce am parcurs acest traseu emoțional extrem de puternic, l-am urmărit pe internet în diverse interviuri, ceea ce mi-a permis să-l descopăr și dincolo de scris.

Am constatat că declarațiile sale nu s-au schimbat în timp, că a rămas același scriitor profund, dar și jovial, același spirit fin și atent critic al contextului socio-politic din Israel. Grossman nu se contrazice în interviuri, repetă peste ani un paradox legat de ce înseamnă pentru el scrisul. Este oare acesta o formă de protecție a sinelui, un mecanism prin care te aperi explicându-ți viața? Sau este o expunere totală a propriului interior, o descojire ca la Günther Grass?

Vă invit să-l cunoașteți pe David Grossman așa cum l-am citit eu și să-l descoperiți ca pe un mare scriitor contemporan, dacă încă nu ați făcut-o.

© Kobi Kalmanovitz

POVESTEA UNEI FEMEII „UNICE ÎN UNICITATEA EI”

Cea mai recent tradusă carte de David Grossman, *De mine viața și-a tot răs* (Editura Polirom, 2020, traducere din limba ebraică de Gheorghe Miletineanu), are la bază evenimente reale, care i-au fost relatate scriitorului chiar de cea care avea să-i inspire acestuia personajul Vera.

Eva Panić-Nahir/ Vera a fost un nume cunoscut în fosta Iugoslavie, despre care s-au scris biografii și cărți documentare, ba chiar un alt scriitor celebru, Danilo Kiš, i-a dedicat o miniserie la televiziunea sârbă. În urmă cu câteva decenii, Eva i-a povestit lui David Grossman despre sine și trecutul său dramatic, după care între cei doi s-a legat o strânsă prietenie, aprofundată atunci când scriitorul a cunoscut-o pe fiica Evei, Tiana Wages. Despre Eva, scriitorul avea să spună: „toți oamenii sunt unici, dar ea era unică în unicitatea ei”.

În *De mine viața și-a tot răs*, unul dintre momentele-cheie este arestarea Verei, în toamna anului 1951. Evreică parte a contraspionajului

Armatei de Eliberare Națională a Iugoslaviei, Vera refuză să semneze actul teribil pe care autoritățile i-l pun în față, prin care ea ar recunoaște că fostul ei soț, Miloš, ofițer în cavaleria mareșalului Tito, ar fi fost spion stalinist. Miloš tocmai s-a spânzurat, însă dragostea care i-o poartă Vera îi oferă puterea de a rezista torturii și ororilor de care are parte la Goli Otok, în „gulagul lui Tito”.

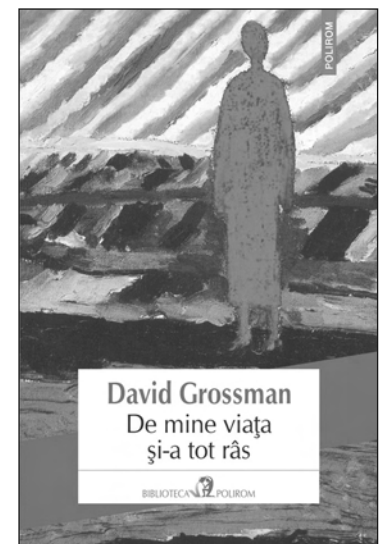
Însă chinul cel mai mare este despărțirea Verei de fiica ei, Nina. Dacă ar fi semnat documentul, cele două ar fi avut parte de îngăduința sistemului. Însă în condițiile date, cu dragostea față de Miloš sfințită de o demnitate aproape ireală, Vera trebuie să suporte nu doar teroarea gulagului, ci și suferința unor decenii marcate de vina față de fiica ei. Povestea este spusă de Ghili, nepoata Verei, care și-a propus să redea călătoria terapeutică pe care o face la Goli Otok împreună cu Vera, Nina și Rafi (acesta din urmă tatăl lui Ghili, dar și, printr-o încurcătură interesantă a destinului, iubitul din urmă cu mulți ani al Ninei).

Sunt aici mai multe povești

DAVID GROSSMAN (n. 1954) este unul dintre cei mai importanți autori israelieni contemporani, cunoscut comentator al politicii Israelului față de Palestina și militant pentru recunoașterea acesteia ca stat. A studiat Filosofie și Teatru la Universitatea Ebraică din Ierusalim, iar după ce și-a încheiat stagiul militar obligatoriu a lucrat la postul de radio Vocea Israelului. A publicat mai multe cărți de ficțiune, dar și câteva volume de reportaje și interviuri. Printre romanele publicate de Grossman de-a lungul timpului se numără *Copii în zig-zag* (1994), *Cineva cu care să fugi de acasă* (2000), *Până la capătul pământului* (2008), distins în 2009 cu Premiul Albatros acordat de Fundația „Günter Grass” și în 2011 cu Premiul Médicis étranger, *Căderea din timp* (2011) și *Un cal intră într-un bar* (2014), pentru care a primit Man Booker International Prize (2017). Cărțile lui Grossman, premiate atât în Israel, cât și în străinătate, au fost traduse deja în peste 30 de limbi. David Grossman este doctor honoris causa al Universității Catolice din Leuven, Belgia, și Cavaler al Ordinului Artelor și Literelor, titlu acordat de Ministerul Culturii din Franța. La Editura Polirom au apărut: *Până la capătul pământului* (2012, 2014), *Căderea din timp* (2013), *Un cal intră într-un bar* (2015, 2018), *Cineva cu care să fugi de acasă* (2018) și *De mine viața și-a tot răs* (2020).

de dragoste întrepătruse, sunt zeci, poate sute de salturi în timp și treceri subtile de la perspectiva unui personaj la a altuia, totul într-un roman dureros de profund despre căință, rușine și vinovăție. Nu ai cum să rămâi indiferent la modul în care suferința se scurge peste generații, ca un râu de lavă care acoperă decenii și destine. Linia feminină Vera-Nina-Ghili marchează un traseu pe care David Grossman l-a bătătorit înainte și înapoi, pentru a dezvălui complexitatea unor relații pe care timpul le-a încărcat și mai mult de culpabilitate.

Grossman a reușit de minune aici să o descrie pe Vera ca pe o femeie capabilă de un soi de iubire rară. „Îi plăcea să se lase înfășurată de trupul lui slab, bolnăvicios, să reverse în el căldură și putere și sănătate, din care ea avea din belșug, și să simtă cum, cu cât se

scurge în el mai mult, cu atât se umple ea însăși mai mult.” Pui față în față scena aceasta, din vremea în care Vera și Miloș erau împreună, și cele în care Vera rezistă torturii în gulag, și ai o definiție cuprinzătoare a iubirii.

VERSATILUL DAVID GROSSMAN

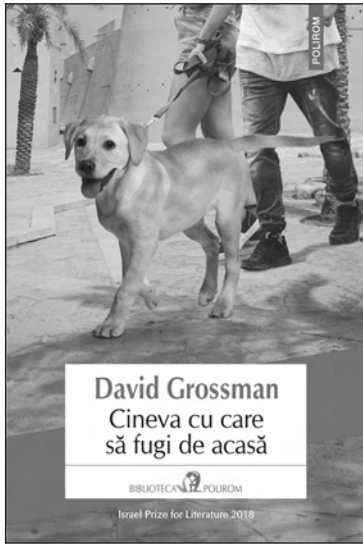
Pentru *Cineva cu care să fugi de acasă* (Editura Polirom, 2018, traducere din limba ebraică de Ioana Petridean), David Grossman a primit în 2018 Premiul Israel pentru Literatură, cea mai înaltă distincție culturală a statului Israel. Romanul, care mi s-a părut diferit de orice altceva de la acest scriitor (deși cam în toate Grossman are bunul obicei de a nu se repeta), este construit ca un thriller cu adolescenți – deci aparent ceva mai relaxat – și, după cum au spus unii critici, ca o combinație între *Aleargă*, *Lola*, *aleargă* și *Oliver Twist*.

Un tânăr angajat al primăriei din Ierusalim, Asaf, are misiunea de a găsi proprietarul unui labrador. Labradorul îl trage după el pe Asaf prin oraș și îl duce mai întâi la o pizzerie, după care la o casă în care stă o călugăriță – o femeie în vârstă care nu a ieșit niciodată afară. Asaf află povestea bătrânei, dar în același timp este foarte curios să afle ce s-a întâmplat cu Teodora, tânăra care trebuia să plimbe labradorul și care obișnuia să-i cumpere bătrânei pizza. În roman, un rol important îl joacă și Șai, un tânăr dependent de droguri, dar și rețeaua în care acesta este captiv.

Dincolo de asemănările deja menționate, mi se pare că romanul se apropie și de *Marile speranțe* – atunci când Asaf ajunge în „chilia” bătrânei –, și de *Aventurile lui Pinocchio* – conexiune foarte clară când află unde este Teodora.

Deși pare thriller datorită construcției și este diferit de alte cărți ale sale, acest roman al lui Grossman nu este mai puțin serios – chiar dacă atinge cel mai puțin chestiuni ce țin de război sau de disputa Israel-Palestina, cu care și-a obișnuit scriitorul evreu cititorii. Iată genul de întrebare care străbate cartea: „dacă un om, nu contează cine, se decide să se întărească pe sine și să-și întărească sufletul trecând printr-o încercare grea, nu contează ce: după ce totul se va termina, va putea el redeveni același om, cel de dinainte de acea încercare?”.

Intrigă polițistă, dar și aventură romantică, într-un Ierusalim privit pe fugă, asta veți găsi în *Cineva cu care să fugi de acasă*, un roman care susține versatilitatea lui David Grossman, capabil să scrie și despre transformările aduse de trecerea de la adolescență la maturitate, nu doar despre conflictele

armate și modul în care acestea afectează istoriile de familie sau societatea.

UN ALT FEL DE STAND-UP COMEDY

Un cal intră într-un bar (Editura Polirom, 2015, traducere din limba ebraică de Gheorghe Milețianu) este nu doar un roman cu un titlu intrigant, ci și cel prin care l-am cunoscut pe David Grossman. Pentru acest titlu scriitorul a primit poate cel mai important premiu al carierei sale, Man Booker International Prize 2017, la 2 ani după ce a fost în România, ca să vorbească despre *Un cal*. Se întâmpla la sfârșitul lui 2015, când, într-o întâlnire de la Clubul Țăranului din București, Grossman spunea: „Indiferent cât de puternic este arbitrarul vieții, când scrii despre el, prin cuvintele tale se schimbă ceva din tine și nu mai ești victima sa”.

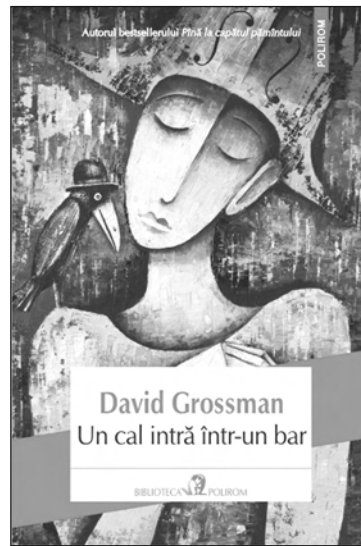
Dovală Gi este un comediant care urcă pe scenă pentru a spune glume. Cel puțin așa cred cei din audiență, inclusiv judecătorul invitat special de Dovală, vechi cunoscut al comediantului, cu care nu se mai văzuse din anii de școală. Dar seara de comedie se transformă într-un prilej pentru Dovală Gi de a se expune, de a-și pune trecutul pe tavă în fața unor oameni – măcar în aparență – nevinovați.

Până la urmă, dintr-o înșiruire de povești care-l va șoca fără îndoială, cititorul va înțelege și rostul prezenței aceluia judecător, și izbucnirea unei femei din public, uimită de turnura seriei de comedie și care-i strigă lui Dovală că îl cunoaște din copilărie (când nu era chiar atât de ciudat). Grossman a spus de nenumărate ori că poveștile nu trebuie să ne protejeze, ci să ne expună, să ne aducă mai aproape de viața noastră, iar personajul său Dovală Gi face

exact asta: nu se protejează nici pe sine și nu are nici o intenție să-și protejeze publicul. Totul funcționează ca o autodetonare într-un loc aglomerat, umorul fiind folosit aici ca momeală, pretext și, nu în ultimul rând, armă.

Din nou, resortul lui David Grossman este vinovăția pe care timpul nu reușește să o spele. Unica soluție pentru a curăța trecutul de reziduuri rămâne povestea, singura modalitate de a înțelege cu adevărat ce ai trăit.

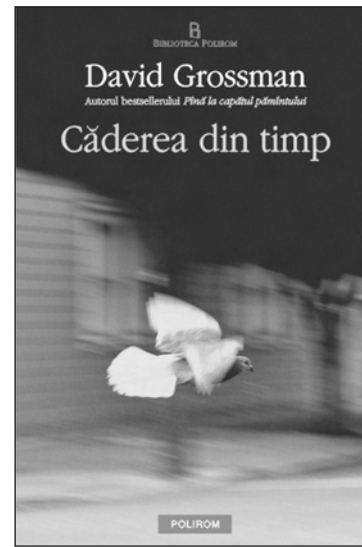
Față de celelalte romane ale lui Grossman, pe acesta chiar îți vine să îl lași din mână. Ai face cam același gest cu un spectator care părăsește nervos sala în care vorbește Dovală Gi. Nu suporti, te irită să vezi că ți se vând drept bancuri niște amintiri dure ori niște grosolănii și îți vine să te ridici și să o iei la fugă. Dar tocmai asta face grozavă cartea *Un cal intră într-un bar*: nu te lasă indiferent, te zbuciumă și-ți dă două palme ca să vezi realitatea din ochii și mintea lui Dovală Gi.

UNELE RĂNI NU SE VINDECĂ NICIODATĂ

Mergând și mai în urmă, ajung la *Căderea din timp* (Editura Polirom, 2013, traducere din limba ebraică de Gheorghe Milețianu), poate cea mai tulburătoare carte scrisă de David Grossman, despre care, deși s-a spus că nu este autobiografică, nu ai cum să nu crezi că are de-a face cu evenimentul care i-a schimbat scriitorului viața. În anul 2006, în ultimele ore ale războiului împotriva Libanului, a murit fiul său, Uri, comandant de tanc la numai 20 de ani.

Așadar, pe lângă multiplele forme de a vorbi în numele concilierii și al păcii în zonă, David Grossman a găsit o altă formulă de a-și striga durerea, cea a unui poem tulburător despre cum unele răni

nu se vindecă niciodată. În *Căderea din timp*, unul dintre eroii cărții pornește în căutarea a ceea ce a pierdut, unde această pierdere se află deja în afara timpului. Misiunea imposibilă este un prilej de a vorbi, cu intensitate poetică, despre dragostea părintească și despre căderea într-un abis ireversibil.

„Într-o singură clipă am fost surghiuniți/ într-un pustiu./ Au venit noaptea, au bătut la ușa noastră./ au spus: la ora asta și asta./ în locul asta și asta, fiul nostru/ așa și așa./ Au țesut iute-iute/ o plasă cu ochiuri mărunte./ ora și minutul și locul exact./ și-n plasa asta era o gaură./ înțelegi? În plasa/ cu ochiuri mici era./ pe cât se pare, o gaură/ și pe-acolo fiul nostru a căzut/ în abis...”

L-am urmărit de atâtea ori pe David Grossman vorbind despre cum îl expune, dar îl și apără povestea, încât chiar am ajuns să înțeleg acest paradox. De multe ori, când discuția cu cel care îl interviuează ajunge la momentul morții fiului său, el spune că scrisul l-a ajutat să nu se rătească și i-a dat un scop.

Căderea din timp este și despre negarea unei evidențe, pe marginea căreia se contonează în versuri bărbatul și femeia din carte. Evidența că fiul lor e mort. Călătoria în care pleacă bărbatul – care seamănă cu momentul în care începi să scrii o carte – are menirea de a construi acel „dincolo”, care deocamdată se ascunde în abis, în vid. „Dac-o să ne ducem/ acolo./ o să existe/ un acolo”, îi spune el soției care rămâne acasă.

POTI SĂ AMĂNI DESTINUL DACĂ FUGI DE EL?

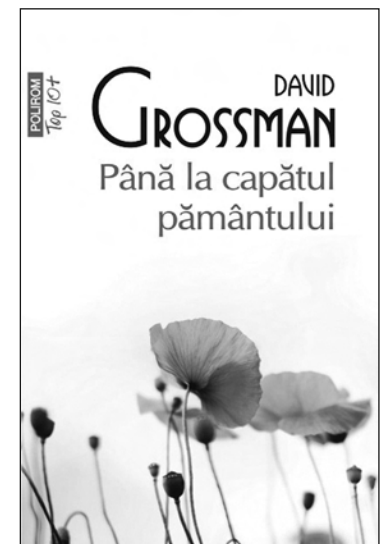
Tot despre o călătorie și tot despre o încercare de salvare este vorba și în *Până la capătul pământului* (Editura Polirom, 2012,

traducere din limba ebraică de Ioana Petridean). Doar că aici personajul central, Ora, o femeie proaspăt despărțită de soț, pornește într-o călătorie prelungită nu pentru a descoperi, ci pentru a fugi. Însoțită de iubitul ei din tinerețe, Avram, Ora fuge de realitate, crezând că, dacă nu stă acasă, nu are cum să fie ajunsă de o veste teribilă. În contextul eternelor lupte dintre israelieni și palestinienii, Ora trăiește permanent cu frica aceluia moment (detaliat în *Căderea din timp*) în care autoritățile o vor anunța că fiul ei, Ofer, a fost ucis într-o misiune de luptă.

Grossman a recunoscut în unele interviuri că are câteva personaje care îl urmăresc și care nu se dau plecate din memoria lui. Unul dintre ele este acel Dovală Gi din *Un cal intră într-un bar*, dar poate cel mai puternic personaj, despre care Paul Auster a spus că ar fi la același nivel cu Emma Bovary sau Anna Karenina, este Ora, care încearcă, fugind, să salveze o stare de fapt, un statut pus în pericol de către război.

Călătoria Orei deschide și alte căi de explorare narativă, între care un triumf conjugal pe care l-aș situa la nivelul complexității încrengăturilor din prima carte despre care am povestit mai sus (și cea mai recentă traducere din David Grossman), *De mine viața și-a tot râs*.

După cele cinci volume pe care le-am parcurs, am convingerea că pe David Grossman îl poți cunoaște foarte bine indiferent cu ce titlu începi. Toate sunt diferite între ele, pentru că scriitorul se lasă mereu provocat de surse noi, și în același timp toate vorbesc despre iubire, vinovăție și arbitrarul vieții. Și apoi, cum să nu-ți placă de David Grossman, cel care, după toate prin câte a trecut, după toate cele filtrate prin scrisul său, spune zâmbind: „Viața e frumoasă”? **SDC**

Jurnal din anii molimei (X)

ANDREI CRĂCIUN

CULEGĂTORUL DE HARFE

Ultimele pagini de jurnal din această primă parte a pandemiei.

Vineri, 12 iunie

Încă o idee de comentariu unic pentru Facebook: ceva a fost.

Ce a vrut de fapt să spună ambasadorul Rusiei la București: în Rusia toată lumea care e de acord cu pozițiile oficiale e liberă să spună asta.

Să visăm la o lume încorsată de regulile distanțării sociale, în care bărbați, femei și copii rezistă jucând frenetic #JoculDragostei pe la terase, strigând unii la alții: albul sau negrul, Marica sau prosopul, Nelu Lupu sau Prea Sfințitul Pimen, dimineața sau seara, Black Beauty sau Lassie, Heidi, fetița munților sau Alice în Țara Minunilor, Cheloo sau Ombladon, izmene sau pălărie, Șică Orban sau Mihăiță Piticu? Nu utopia pe care ne-o dorim, dar utopia pe care o merităm.

Uite de-aia nu e bine să exagerezi nici cu dreapta, dar nici cu stânga la laudatio-ul în cerc.

Dacă prostia era comorbidity, rămâneam fără sapienși. Dar, nefiind, n-am rămas, așa că nu vă fie frică: până la asteroid se merge, totuși, înainte.

Pont: de cum apare *domnule, ce se întâmplă, să vă spun eu* – poți să fii sigur că o să auzi doar bătălii sau o salbă de banalități. Preferatele mele sunt: *totul pleacă de la mentalitate și trebuie să aducem în discuție sistemul educațional*. Îmi place să combat aceste argumente cu nemuritorul, imbatibilul *depinde*.

Așa cum există visul american (prost vis) și plăcinta americană (proastă plăcintă), există desigur și prostia americană (la fel cum există visul bulgăresc, plăcinta bulgărească și prostia bulgărească). Ce mă uimește pe mine la prostia americană e că Trump, care e un escroc detectabil și de pe Lună, un vânzător de Biblii false și leacuri universale în fața mulțimilor de gură-cască din Midwest, pur și simplu un escroc arhetipal, n-a fost recunoscut ca

atare. Nu e ca și cum n-ar arăta ca un personaj negativ din orice film prost de la Hollywood. Eh, faptul că plăvanul portocaliu a putut să treacă drept altceva decât ceea ce se vede de pe Lună că e da totuși prostiei americane o grandoare inegalabilă.

Nimeni: nimic. Dar țin să precizez această informație care mi se pare frumoasă de la sine: pe mama celui care avea să devină Muhammad Ali o chema Odessa. Dar i se spunea Mamma Bird.

Odessa era un nume moștenit de generații, de pe vremea sclaviei, Mamma Bird era cum voia să i spună de fapt. Iar doamna Odessa/Mamma Bird a dat naștere unui om mare, curajos și rar, care și-a împlinit destinul. Ceea ce vrea să spună autorul e că viața, dacă nu ar avea atât de multe nuanțe și culori, ar fi, totuși, îngrozitor de săracă, dacă nu inutilă.

Nici nu vreau să mă gândesc ce o să fie când și-o da seama sapiensul, de toate culorile, sexele, orientările sexuale, religiile și

convingerile politice, că istoria sapiensului este, când te uiți mai atent la ea, o salbă de crime, nedreptăți, abuzuri, escrocherii, exploatare, mari mizerii, meschinării și câteva excepții. O să vină, vai, ca o surpriză colosală.

Joi, 11 iunie

E frumos că noile generații de derbedei vor avea școala vieții făcută pe Zoom.

Am auzit că Bobiță Dylan n-are astâmpăr și acum vrea să scoată șlagărul *Blowin' in the wind of change*.

Miercuri, 10 iunie

Veștile proaste nu mai pridesc: se interzice și filmul *Balanța*, unde se punctează că al mai prost om din lume e americanul.

Caut în fiecare zi prin ziare dacă nu apare o harfă cu un părș de alun și un impiegat de mișcare. Omenirea merită o harfă cu un părș de alun și un impiegat de mișcare, dar uite că nu apare. De ce ne perpeleşti, părșule? De ce nu

dai drumul la harfă, impiegatule?

Încă o idee de comentariu unic pentru Facebook, ideal în polemici: Interesele poartă fesele.

Forța unui act de cenzură nu stă în a interzice, a arde, a distruge (toate acestea sunt ineficiente), ci în a face să nu mai conteze. Iar aici piața însăși dă strălucite exemple de ce înseamnă domnia gloatelor. Vor fi în continuare vremuri interesante, deși stupide, în societatea sapienșilor.

Idee de comentariu unic pe Facebook, pentru distanțare socială: să fie sănătoși.

Marti, 9 iunie

Dacă îi scoți de la laudatio-n cerc rămânem, păcatele noastre, și fără vechea „elită” intelectuală, și fără asta nouă, care are totuși parfumul prostiei cu moft global, e altceva. **SDC**

Un pic de atrocitate

Am constatat că îmi feresc ochii atunci când într-un film urmează scena de la morgă, în care medicul sau polițistul dezvelesc cadavrul. Nu încep neapărat să caut alt film dar, ca din întâmplare, mă uit puțin pe pereți. În adâncul sufletului, sunt o domnișoară de pension, incapabilă să confrunte adevărurile dure ale lumii.

CĂTĂLIN PAVEL

CÂTEVA PÂNZE SUS

N-am fost așa chiar întotdeauna, am avut și eu cândva un interes firesc, sănătos pentru atrocitate. Înainte de 1989, și scurtă vreme după, un film care prevedea și câteva scene sinistre, executate luxos, era un film care spunea lucrurile pe bune. Filmografia comunistă evita din principiu explorarea macabrelor vizual explicit, formă de degenerare în realismul socialist și dincolo de el; în plus, pentru imagini macabre – care, improvzate, pot deveni foarte ușor ridicole – trebuiau bani și logistică pe care infrastructura noastră cinematografică de atunci nu le avea. Printr-o ecuație bizară, un film american care avea

capacitatea de a arăta scârboșenii convingătoare respira un aer de libertate. Cei mai buni experți ai machiajului din toată lumea lucrau cu dragoste și abnegație pentru a crea oroare pe ecran. Munca lor trebuie respectată, iar oroarea e, la urma urmei, o emoție pe care toți trebuie s-o simțim din când în când – așa cum corpul omenesc are nevoie de o cantitate infinitesimală de, să zicem, cobalt, o nevoie esențială totuși. Simt că mă apropiez periculos de un început de poem, ceva gen „Un pic de atrocitate/ în grădini, odinioară”.

Cuvintele „cantitate infinitesimală” nu se aplică însă violenței din producția cinematografică de azi. Se pune violență în orice tot așa cum se pune zahăr și sare în orice, ca să fie automat mai bun. Se zice că, deoarece consumatorii se imunizează, doza de violență trebuie crescută ca să trezească în continuare emoție.

Datorită meseriei mele de arheolog, știu că violența n-a lipsit nici din societățile umane preistorice, nici din cele antice, că a existat întotdeauna atât o cohortă de brute, cât și un public abonat la macabru. Dar dacă i-aș pune azi pe Alexandru cel Mare și pe Caesar la o grozăvie de film cu *zombies* cred că ar trebui să le las apoi lumina aprinsă toată noaptea. (Dar probabil și lumina aprinsă i-ar speria.) Uneori nu pot să privesc atrocitățile din filme pentru că mi-e rușine de gratuitatea lor. Sau mă insultă faptul că desfășurarea de forțe e în contratimp cu sărăcia de idei, ca și cum ai trage cu tunul într-un castel de cărți de joc. Orice producție de mâna a doua recurge azi la trucuri macabre mai

multe și mai scumpe decât au folosit Bergman și Kubrick în *Ora lupului* și *The Shining* la un loc. Trucurile astea sunt atât de previzibile, încât ai impresia că pur și simplu trebuiau cheltuiți niște bani din buget.

Dacă într-adevăr avem nevoie de oroare (*catharsis* etc.), arta trebuie în general s-o construiască din puțin. Nu ai voie să recurgi undă la coliziuni frontale. Lynch bagă groaza în tine cu mijloace infinite mai economice. Cei care recurg imediat la trupuri tăiate în două ca să ne atragă atenția îmi amintesc de fenomenul pe care Nabokov îl descrie într-o povestire ca *driving about all over the place in a powerful racing car for which you have absolutely no use*. Pe de altă parte, artiștii care chiar știu ce fac au, bineînțeles,

dreptul la orice material doresc. Dar chiar și într-un roman ca *Roșu ucigaș*, al lui Jeroen Brouwers, care e departe de a fi un roman minimalist – atrocitățile sunt reale și explicite – tonul e lipsit de orice subliniere patetică suplimentară.

Am fost poate nedrept. Știu că groaza e atrăgătoare într-un mod inavubil, că ne poate relaxa, că e nevoie de (cel puțin) un pic de macabru ca să iei Nobelul, că dacă te uiți la un film cu accidente oribile măcar ai impresia că nu pierzi vremea, că „Un pic de atrocitate/ vieții mele tu ai dat”, că poate scena sinistă te face să râzi mai ușurat apoi când regizorul schimbă macazul. Dar orișicât, toate scenele astea, accidentele, torturile, decapitățile, ar trebui făcute mai cu cap. **SDC**

Jurnal de coronavirus: pandemie, sărăcie, furie (I)

Mai rapid decât epidemia de coronavirus, în America și, prin ricoșeu, în întreaga lume s-au răspândit protestele și manifestațiile provocate de moartea unui cetățean american de culoare în Minneapolis.

RADU PAVEL GHEO

ROMÂNII E DEȘTEPTȚI

George Floyd a murit asfixiat după ce un polițist (alb, un detaliu important) i-a apăsât gâtul cu genunchiul – pentru a-l imobiliza, chipurile – vreme de aproape nouă minute. La o zi după răspândirea știrii, au izbucnit protestele, mai întâi pașnice, apoi mai violente, la început în Minneapolis, apoi pe tot cuprinsul Americii și în întreaga lume. Manifestații de solidaritate, ce au luat o acută tentă antirasistă, au culminat cu distrugerea sau profanarea unor statui, cu înfruntări între grupări mai mult sau mai puțin extremiste – și nu doar în Statele Unite. Zeci de

proteste similare au răbufnit în Marea Britanie, Belgia, Danemarca, Franța, Germania, în multe alte țări din Europa, din Africa, de pe toată planeta. Ele au declanșat contraproteste și au delimitat tabere, poziții și ideologii – cam toate confuze, încă nelimpzite, ca pe un front încălcit și încrâncenat, unde toți sunt convinși de dreptatea și îndreptățirea lor și nimeni nu ascultă pe nimeni.

S-a vorbit despre legătura

între proteste și apropiata campanie electorală prezidențială din SUA, despre implicarea Rusiei și a Chinei, despre extremiști de stânga, de dreapta, despre rasiști rasiști și rasiști antirasistiști, despre vinovății istorice și ură de rasă. Am văzut diversitatea imaginației umane în momente de excitație maximă: de la gestică demnă și protestul pașnic până la jafuri și incendieri, ajungând chiar la acțiuni penibile și caraghioase, cum a fost ridicola retragere de la difuzare a clasicului film *Pe aripile vântului* sau, în Martinica, distrugerea de către militanții antirasism a statuilor antirasistului (alb, un detaliu important) Victor Schoelcher, unul dintre părinții abolirii sclaviei. Dar, oricum ar fi, o asemenea reacție de proteste în lanț, în urma unui incident izolat din Statele Unite e, cred, unică. Ea va rămâne în memoria colectivă, poate și în

istorie. Ce va schimba e greu de ghicit, însă multe nu vor mai fi la fel.

Ai zice că aici, în proliferarea accelerată a protestelor și radicalizarea lor, e ceva suspect – iar partizanii teoriilor conspiraționiste chiar o spun. La urma urmei, George Floyd, victima neagră a polițistului alb, nu era tocmai un cetățean model. Cred că majoritatea celor care au ieșit în stradă, revoltați de uciderea lui, n-ar fi îndrăznit să rămână singuri cu el într-un gang, în fapt de seară, dacă i-ar fi știut cazierul. Traficant mărunț de droguri și, ocazional, hoț, apoi condamnat la închisoare pentru jaf armat, Floyd s-ar fi calificat cu greu pentru statutul de erou național. Pe deasupra, polițistul care l-a asfixiat, omorându-l, se numea Derek Chauvin, ca într-un scenariu prost de film antirasist.

Numai că realitatea nu planifică lucrurile. George Floyd *viu* va fi fost un american de culoare destul de dubios pentru mulți, dar George Floyd *mort* înseamnă altceva. Devine un simbol și e preluat, ba chiar exploatat ca atare. Comunitatea afroamericană denunță sistematic abuzurile rasiste cărora le cad victimă negrii din Statele Unite

și poate că uneori exagerează, cum susțin conspiraționiștii, dar realitatea rasismului din America – nu cultural, ci concret, social – n-o neagă nimeni. De aceea protestele de tip „Black Lives Matter” au rosul și îndreptățirea lor. În plus, americanii de rând au un acut simț al justiției, fapt ilustrat și de mulțimea de filme de succes cu procese, jurați și tribunale. Americanii pretind de la reprezentanții și apărătorii legii să fie exact ceea ce se presupune că sunt, altfel lumea nu mai e în ordine și societatea o ia razna.

Și ar mai fi ceva ce ține de o realitate socială concretă, însă obturată binișor de impactul puternic al discursului antirasist – justificat și el, dar care explică doar parțial răbufnirea de revoltă din aceste zile. Imensele mase de cetățeni ne-afroamericani (cum altfel să le zic în context?) care s-au raliat protestelor sau le-au inițiat sugerează că pentru ei cazul Floyd înseamnă mai mult decât un negru ucis dintr-un rasism latent al unui polițai. E o idee ce merită dezvoltată încet-încet. Căci cine știe ce se mai întâmplă în zilele următoare? **SDC**

Ce ascunde moțiunea lui Ciolacu

Liderul PSD Marcel Ciolacu a ieșit săptămâna asta cu un anunț surprinzător.

„Parlamentarii PSD încep să lucreze la textul moțiunii de cenzură și la strângerea de semnături pentru moțiunea pe care o depunem a doua zi după ce starea de alertă se va încheia”, a spus Ciolacu.

De unde radicalizarea bruscă a liderului PSD? Reprezintă starea de alertă un subiect atât de sensibil pentru opinia publică, iar PSD speră că poate să câștige puncte pe tema cu pricina? Nici vorbă. E adevărat că oamenii se uită cu atenție în fiecare zi la cifrele oficiale ale pandemiei, dar fiecare ajunge la propria concluzie.

Unii români consideră că s-a terminat cu pandemia, alții dimpotrivă. Dar starea de alertă nu poate fi o temă cu impact pentru a declanșa moțiuni de cenzură. Atunci care o fi interesul lui Ciolacu?

Mai degrabă vorbim de reglările de conturi din interiorul PSD. Marcel Ciolacu este acuzat de bună parte din colegii săi de partid

că are blat cu PNL și cu președintele Klaus Iohannis. Că e prea moale, că n-are chef de luptă și că e înțeles cu dușmanul. Liderul PSD a respins acuzațiile de fiecare dată, însă restul social-democraților vor acțiune, vor luptă ca în vremea lui Dragnea, nu simple declarații. Ceea ce, să recunoaștem, nu prea s-a văzut la buzoianul Ciolacu.

În general pentru șefii de partide, bătăliile cele mai dure sunt cele din interiorul formațiunilor lor. La fel se întâmplă și în PNL, doar că la liberali guvernarea reușește încă să țină departe scandalurile. Însă cu cât PNL se va eroda, iar tabăra anti-Orban va simți miros de sânge, cu atât cresc șansele ca disensiunile să devină publice. Iar de aici la scandal nu va mai fi decât un pas.

PSD e în opoziție, procentele sunt puține, iar bătălia pe liste se anunță aspră. Vedem deja prin teritoriu mugurii unor scandaluri teribile, mai ales că aproape jumătate dintre aleșii social-democrați nu vor mai prinde funcții.

Marcel Ciolacu trebuia să iasă cu un mesaj de forță în interior. Așa că a ticluit povestea cu moțiunea. Vedeți, dragi colegi? Nu-s pe blat cu liberalii, așa cum mă bănușiți. Facem moțiune de cenzură, îi dăm jos, venim la guvernare.

Doar că nimeni din PSD nu știe exact când se va termina starea de alertă. Dacă ne uităm la evoluția cazurilor de COVID, momentul pare departe. Liderul PSD vinde așadar pielea ursului din pădure pentru a-și salva fotoliul de lider. Congresul PSD bate la ușă, numărul contestatarilor din partid pare să fie mai mare de la o săptămână la alta, dar ceea ce neliniștește baza partidului este că PSD nu reușește să crească în sondaje.

Toate măsurătorile dau PSD în jurul barierei de 25 la sută, cu excepția câtorva sondaje realizate de institute din apropierea partidului și care plasează PSD mai degrabă spre 30 de procente.

Dar, indiferent care e realitatea surprinsă poate în sondaje, poporul pesedist nu e obișnuit ca

partidul să fie vioara a doua în politica românească.

Liderii din teritoriu, mai ales cei din Sud și o parte dintre șefii din Moldova, nu-s prea învățați cu înfrângerile. Și nici cu statul în băncile opoziției. Olguța, Bădă-lău sau Arsene nu suportă ca partidul să navigheze în voia sorții, iar ei să rămână în opoziție după ce în județele lor câștigă mai mereu alegerile.

Aceiași baroni se pun și de-a curmezișul unei alianțe mai largi PSD-ALDE-Pro România. De ce să împartă oamenii locuri pe liste când și așa partidul va lua mai puține mandate ca la parlamentarele din 2016? Singurul personaj de forță din PSD care vrea alianță cu Ponta e Gabriela Firea.

Capitala este pe punctul să fie câștigată de Nicușor Dan, după ce PNL și USR-PLUS au căzut de acord că, dacă merg separat, alegerile pe București sunt ca și pierdute. Pe aceeași logică merge și Gabriela Firea. O alianță cu Tăriceanu și Ponta îi mai dă ceva speranțe la un nou mandat, pe când

FLORIN GHEȚU

VAGONUL CU VORBE

drumurile separate înseamnă înfrângere sigură.

E așadar de urmărit ce se va întâmpla la PSD în următoarea perioadă. Există o tabără încă minoritară, dar guralivă, care vrea radicalizarea partidului. Oamenii lui Ciolacu pozează deocamdată în aripa reformistă, care vrea să șteargă amintirile și poznele din epoca Dragnea.

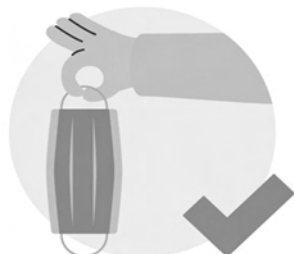
Întrebarea este însă ce vrea poporul pesedist. Până acum n-a prea contat ce spune talpa partidului, pentru că alegerea șefului partidului a fost rodul unor înțelegeri de culise. Nu-s prea multe speranțe privind transformarea PSD într-un partid cu adevărat democratic și pro-european. Dar e de văzut dacă PSD se apropie sau se depărtează de orbita stângii retrograde, în jurul căreia partidul a tot gravitat în ultimii ani. **SDC**

Poartă masca pentru că îți poate salva viața.

Ai grijă să:

Îți speli/dezinfectezi
mâinile înainte
să atingi masca.

Verifici ca masca
să nu fie ruptă
sau găurită.

Pui partea colorată
a măștii în exterior.

Identifici latura cu fir
metalic a măștii și să o
pliezi pe forma nasului.

Fixezi masca cu ajutorul
firelor elastice trecute
prin spatele urechilor.

Poziționezi masca astfel
încât să acopere atât
nasul, cât și gura.

Îndepărtezi masca
întotdeauna trăgând de
elasticele din spatele
urechilor.

Ții masca folosită la
distanță de tine și de
suprafețe.

Arunci întotdeauna masca
la un coș de gunoi,
preferabil cu capac.

Speli mâinile sau
să le dezinfectezi după
ce ai aruncat masca.

Ai grijă să NU:

Folosești o mască
ruptă sau umedă.

Acoperi cu masca doar
gura sau doar nasul.

Rămână spațiu între
mască și față.

Atingi masca cu mâinile
în timpul folosirii.

Porți o mască care
nu stă fixă pe față.

Atingi partea din față
a măștii.

Înlături masca atunci când
stai de vorbă cu cineva.

Porți masca
sub bărbie.

Lași masca folosită de tine
la îndemâna altcuiva.

Refolosești măștile
de unică folosință.

POARTĂ MASCĂ. ARATĂ CA ÎȚI PASĂ.

Pool (No water) sau cum să sari într-o piscină goală fără să-ți frângi oasele

OLTIȚA CÎNTEC
DATUL ÎN SPECTACOL

Adaptare a fost cuvântul care, alături de pandemie, noul coronavirus, urgență, alertă și izolare, a acaparat în prezent conversația publică a mapamondului și încă în toate limbile pământului.

Tonul general a fost de sondare la nivel planetar a unui necunoscut microscopic care ne-a silit să interacționăm foarte limitat, să reevaluăm tot ceea ce și cum făcusem până în urmă cu câteva luni de zile, să restructurăm fundamentele profunde ale profesiunilor noastre și să inventăm soluții. Artiștii, naturi neliniștite imaginativ prin felul lor de a fi, au reacționat în consecință, elaborând versiuni intermediare tehnologice, rezolvări hibridizante.

Radu Nica e interesat de multe sezoane de raporturile teatrului cu filmul, le-a explorat în puneri în scenă și analize teoretice, căci regizorul e și profesor la Facultatea de Teatru și Film a Universității „Babeș-Bolyai”. Proiectul realizat recent cu actorii ai Teatrului Maghiar de Stat din Cluj-Napoca (Buzási András, Kali Andrea, Marosán Csaba, Otvös Kinga, Varga Csilla) a venit deci pe o linie de continuitate

estetică, iar demersului i s-au alăturat Andu Dumitrescu (partea video) și Vlaicu Golcea (design sonor și muzică), și unul, și celălalt cu expertiză solidă în transgresarea granițelor artistice. Ce propun ei poate fi văzut online până pe 10 iulie, iar detaliile se găsesc pe pagina web a producătorului.

UNISONUL A FOST TREABA REGIZORULUI

Radu Nica a făcut o alegere inteligentă cu *Pool (no water)* a lui Mark Ravenhill. Construcția narativă a piesei și perspectiva raporturilor dintre personaje se potrivesc perfect cu maniera de lucru la distanță îngăduită de securitatea sanitară, devenită *volens nolens* format de repetiții. Echipa nu s-a întâlnit fizic, a fost tele-creație, dar există acum atât de multe mijloace de comunicare instantanee, încât distanțele parcă nici nu mai contează. Și, finalmente, ceea ce contează și în teatru, care, da, se autodefineste ca artă vie, e acomodarea la aceeași lungime de undă a fanteziei. Unisonul a fost treaba regizorului, iar colaborarea cu o trupă stabilă rodată în demersuri precedente a fost un atu.

Ravenhill vorbește pe șleau teatral despre mediul artistic, scânând dramatic legăturile din interiorul unui grup de prieteni în varii etape ale evoluției lor profesionale și umane. Personajele nu au nume (cu excepția celor trecuți la cele veșnice) și susțin o serie de monologuri din textura cărora răzbat sentimente contrastante, de la invidie mascată la răutate

fățîșă, lipsă de scrupule, frustrări abisale, gelozii, visceralități surprinzătoare pentru oameni preocupați de cultivarea frumosului, dar caracteristice sferei artistice. Încercătura refulează la petrecerea organizată de cea mai de succes dintre ei (cariera i-a luat un curs ascendent prin exploatare creativă a morții unui camarad din gașcă!) care îi invită la propria piscină.

Titlul anunță ambivalența ca unitate structurantă și anticipează duritatea seacă a lipsei de scrupule practică în slujba sfintei arte. Nimeni nu are frisoane morale, nici unul nu ezită să transforme circumstanțe tragice în oportunități profesionale. Pentru că hazardul face, fix ca în unele glume din folclorul teatral, ca nenorocirea cuiva să devină șansa altcuiva. Renumita gazdă are un accident în piscina simbol, iar haita se animă mânată de dorința de a documenta video suferința. Paravanele explicative nu pot escamota speranțele în neașteptata trambulină de (re)lansare.

MOMENTELE AU FOST REALIZATE INDEPENDENT

Premisa regizorală a fost transferul în imaginea filmată a acestui material teatral într-o formulă *art-video*. Nu dezbatem aici cât mai e teatru și cât nu e. Miza realizatorilor a fost să încheie un produs valid estetic, adaptat condițiilor de pandemie. Și au făcut-o lăudabil. La modul metaforic, au sărit și ei într-o piscină goală, dar au gândit bine cum s-o facă și nu și-au frânt oasele. Radu Nica a știut

exact ce vrea, a coordonat ansamblul, a ghidat actorii pe poteci neumblate, i-a îndemnat să joace cu distanțare brechtiană. Viziunea lui mizează pe adăugarea straturilor video și sonor celui dramaturgic, într-un colaj de *frame-uri* înregistrate acasă la actori, prelucrate de Andu Dumitrescu și de Vlaicu Golcea, asamblate într-o operă de tip instalație video.

Comentariul vizual își arogă prim-planul, e obligatoriu la un produs pentru *streaming*, dar suprapunerea de limbaje e abil dezvoltată, iar imaginile abundă de sensuri. Tehnicile sunt variate: filmare în contre-jour, alb-negru, color, prelucrare prin efecte speciale, supraexpunere, negativ,

perete verde, unghiuri neobișnuite, procesare voce etc. Fluxul creator nu a fost concomitent, ca în arta teatrală, e etajat de succesivitate. Momentele au fost realizate independent, materialul colectat a fost selectat și prelucrat ulterior, păstrând prin montaj conținuturile reasezate în compoziții filmice.

Conceptul video și cel sonor ambalează interpretarea actoricească în formatul de artă video, cert mai puțin caldă decât modelul clasic-teatral. Dar e altceva și nu e cazul să ne temem să ne placă. Pentru că, dincolo de riscurile asumate de parcursurile ce tatonează teritorii neatrinse, e în spatele acestui *Pool (no water)* curajul tipic deschizătorilor de drumuri. **SDC**

ION BARBU

PINACOTECA DIN PETRILA

INTERVIU CU SCRITOAREA IRINA TEODORESCU

„În Franța, dacă vrei să ajungi la cititori, scrii roman, nu proză scurtă, nu poezie”

Irina Teodorescu este o scriitoare de origine română și de expresie franceză. Locuiește în Franța de mai bine de douăzeci de ani. A început să scrie literatură în limba franceză, debutând cu volumul de povestiri *Treize* (Emue Éditions, 2011). Aceștia i-au urmat patru romane: *La Malédiction du Bandit Moustachu* (Gaïa Éditions, 2014), singurul tradus în limba română – *Blestemul tâlharului mustăcios*, traducere de Mădălina Vălcu, colecția Biblioteca Polirom. Actual, Editura Polirom, 2016; *Les étrangères* (Străinele, Gaïa Éditions, 2015); *Celui qui comptait être heureux*

longtemps (Gaïa Éditions, 2018); *Ni poète ni animal* (Nici poet, nici animal, Editions Flammarion, 2019). Cărțile ei au avut parte de o bună receptare în spațiul francez și au fost recompensate cu diferite premii literare. A participat la numeroase festivaluri de gen. Primul ei roman, cel tradus și în română, a fost vândut în Franța și în Germania în peste 15.000 de exemplare. Irina Teodorescu este și artistă – a participat la diverse expoziții și instalații, cea mai recentă fiind expoziția *Ghid năuc al sectorului Est*, Galerie Larith, Chambéry mai 2019, Festival Grand Bivouac.

Am cunoscut-o pe Irina Teodorescu în decembrie 2016, când a venit în România atât pentru a fi prezentă la cea de-a IX-a ediție a acum regretatului Festival Internațional de Literatură de la București (FILB), cât și pentru a participa la lansarea primului său roman în limba română, eveniment pe care l-am moderat cu drag. Am petrecut ceva timp împreună atunci, după care ne-am regăsit la Paris, în martie 2019, când am participat, ca jurnalist cultural, la cea de-a 39-a ediție a Salonului de Carte de la Paris, la invitația ICR. Atunci, ne-am plimbat noaptea prin cartierele pariziene și am avut ocazia să-i văd și admir spațiul de scris și de desenat din apartamentul ei de la etajul al 26-lea. Apoi, ne-am revăzut din nou la București, în mai anul trecut, în vremea celei de-a doua ediții a Galei Premiului Iocan pentru proza scurtă. „Suplimentul de cultură” găzduiește astăzi o mică parte din dialogurile noastre despre începuturile literare, despre scris, despre traduceri și despre *Blestemul tâlharului mustăcios*. Într-un timp, Irina Teodorescu a dezvoltat, în perioada izolării, un proiect foarte interesant despre visurile oamenilor din lunile de pandemie.

© Pascal Ito Flammarion

ELIBĂDICĂ

De unde și când a apărut nevoia de a scrie?

Aveam o agenție de comunicare, de publicitate, eram graficiană și aveam doi colaboratori. La un moment dat, a început să mi se ceară și copywrite, să scriu conținut, să construiesc mici povești. Asta m-a stresat, mă îngrijora să scriu în franceză, știind că făceam – și încă mai fac, ortografic – greșeli, dar mă și interesa foarte tare, de ce să nu fac eu asta și să dau altcuiva?

Așa că m-am gândit să fac niște cursuri de scriere. Am mers la un atelier, unde mă așteptam să învăț să scriu corect, mă pregătisem pentru ceva mai degrabă... jurnalic. Acolo m-am întâlnit cu alții, picați din cer ca mine, care voiau cam același lucru. Și, apropiindu-ne, am ajuns să nu mai frecventăm cursul respectiv, ci să ne facem sesiunile noastre separate, să ne întâlnim ba la unii, ba la alții acasă. Așa am început să scriem povești. Era foarte fain pentru că devenisem un grup de prieteni care nu se cunoșteau decât prin ceea ce scriau, niște chestii foarte intime.

Țin minte că abia peste vreo șase luni cineva m-a întrebat ce vârstă am, de exemplu. Nu știam detalii despre viețile noastre, dar știam ce și cum scriem. Poate că asta a declanșat totul, ideea asta de a comunica cu alții altfel.

Și după aceste întâlniri ai început să scrii singură?

Ah, nu a fost atât de rapid. Sesiunile astea au durat vreo trei-patru ani. Nu aveam o frecvență regulată, dar orișicât. Iar unele întâlniri au devenit, de la un punct încolo, doar pentru a lua masa și a vorbi, am început să ne cunoaștem din

ce în ce mai bine. Și astăzi suntem prieteni.

Așa am scris primul meu volum, cel de proză scurtă (*Treize*). Fiecare dintre prozele din volum au un protagonist sau o protagonistă cu prenumele real al celor care făceau parte din grupul acesta. Și asta pentru că ne-a venit ideea să scriem despre fiecare dintre noi, un fel de „viața noastră inventată”.

Când ai simțit nevoia să le dai și altora, din afara acestui grup, să citească ceea ce ai scris? Și când ai știut că ceea ce scriseseși e bun de publicat?

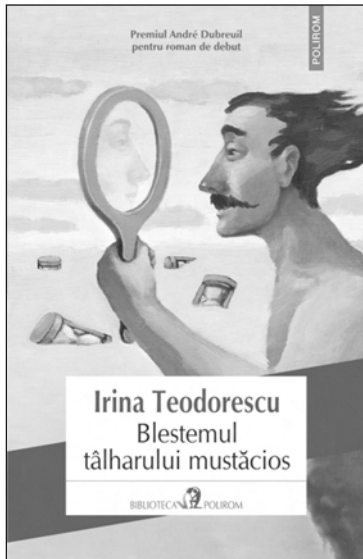
Am vrut să le dau și altora să citească prozele acelea în momentul în care am fost mulțumită de ele, iar celor din grupul meu le plăceau. Așa că mi-am zis să testez și cu alții, se strânseseră suficiente. Prima dată i-am dat unui prieten artist, care mi-a spus că el nu prea citește ficțiune, dar că-i poate da unui prieten care e un mare cititor. Am fost de acord, deși nu-l cunoșteam. Și asta cred că a fost prima mea mare victorie: tipul mi-a trimis un e-mail amplu, în care mi-a spus cât de mult i-au plăcut prozele mele, cât de mult talent am, mi-a dat exemple din proze, mi-a zis unde plânse și tot așa.

Apoi, a doua chestie s-a întâmplat de Ziua Femeii. Împreună cu cei din grupul de care-ți povesteam, am hotărât să facem ceva la centrul cultural din zona în care locuiam. Ne-am apucat să scriem niște texte despre femei, pe teme pe care ni le-am dat unii altora, și am instalat o cabină – o perdea, o măsuță și scaune –, unde intram fiecare, pe rând, timp de 30 de minute. Fiecare dintre noi avea în jur de cinci texte cu și despre femei, puse în niște plicuri. Iar

oamenii veneau, intrau câte unul, maximum doi, alegeau un plic, noi le citeam povestea dinăuntru, iar la final le dădeam plicul acela, cadou de 8 martie. A fost foarte distractiv, stăteam la coadă unii după alții, râdeam de cei care depășeau cele 30 de minute și tot așa. La un moment dat, a venit un tip, i-am citit o poveste, apoi i-am dat plicul și a plecat fără să zică nimic. Seara, ca de încheiere, cei de la centrul cultural respectiv au scos niște vin și ne-au invitat să rămânem să sărbătorim și noi. Ei, și tipul de care spuneam, care plecase, s-a întors. A venit direct la mine și mi-a spus doar atât: „Să continuați, aveți talent”. Am rămas șocată, mă tot întrebam oare cine era. Am aflat că era directorul centrului cultural. Și chestia asta mi-a dat curaj. Când am publicat *Treize*, i-am scris pe Facebook, i-am mulțumit că m-a încurajat, pentru că a contat foarte mult pentru mine, dar nu mi-a răspuns niciodată, nici nu știu dacă a văzut mesajul meu.

Foarte faine poveștile. Cum e pentru un scriitor să fie nevoit să se întoarcă din când în când la o carte publicată mai demult, o carte peste care a trecut, pe care o consideră discutată și răsdiscutată, încheiată complet?

E dificil, mai ales la început. În 2015, de exemplu, când îmi apăruse traducerea *Blestemului tâlharului mustăcios* în germană, iar în Franța abia mi se publicase al doilea roman (*Les étrangères*), aveam nevoie și poftă să vorbesc despre cartea nouă, mă săturasem de prima. Apoi, însă, m-am obișnuit cu ciudățenia asta. Încă n-am scris atât de mult, încât să fiu nevoită să vorbesc despre o carte care a apărut acum 10, 20 de ani. Și e

totuși interesant să vezi ce grile de lectură sunt în diferite spații.

Dacă tot ai adus aminte de *Blestemul tâlharului mustăcios*, care rămâne încă singura carte de-ale tale tradusă în română, și dacă tot te-ai obișnuit cu „ciudățenia” de a te întoarce la cărțile de început, să vorbim puțin despre romanul acesta. Ce a fost mai întâi, neamul Marinescu sau mustăciosul?

Ha, ha, oul sau găina? Hm, cam în același timp au apărut, cred. Dacă ar fi să aleg, atunci probabil că aș zice neamul Marinescu. De scris, mai întâi și mai întâi am scris primul capitol, cel cu mustăciosul, iar după aceea, când încă nu era vorba de roman, am scris capitolul acela în care se duce Margot la teatru. Dar nu se legau deloc inițial.

Apropo de asta, romanul îți dă senzația că este fragmentat. Îmi amintesc de faptul că acele capitole cu cei doi, El și Ea, mi se păreau, la prima lectură, separate de istoria neamului Marinescu. De altfel, într-un alt interviu spuneai lucrul acesta, că te gândeai inițial să fie două cărți diferite. Până unde au mers în paralel?

Da, la început așa mă gândeam, în mintea mea erau două idei diferite. Pe de o parte, neamul Marinescu și mustăciosul: știam că istoria lor de familie trebuia să includă ceva grav pentru a fi blestemați și că trebuiau să facă ceva ca să scape de blestem; iar ideea mea era că, atunci când încerci să scapi de ceva rău, de cele mai multe ori te bagi și mai rău în noroi. De cealaltă parte, era povestea cuplului, unde aveam sfârșitul. Iar aici ideea îmi venise de la o fotografie. Pentru că și desenez, am primit la un moment dat o comandă de la o tipă care-mi ceruse să îi desenez un cuplu la nunta căruia nu ajunsese și voia să le facă cadou un

portret al lor. Cum nu mă prea pricep să desenez după fotografie – eu fac portrete cu modele, de obicei –, i-am studiat foarte mult timp, m-am gândit foarte mult la ei și la idealul ăsta de a te căsători pentru toată viața. Și de aici a pornit totul. Cum spuneam, pentru mine erau separate poveștile astea, așa că plănuiam două cărți. Nu mai știu cum am realizat, dar știu că destul de repede mi-am dat seama că cele două idei ar putea fi legate.

Și ai început să rescrii, să le imprimi același ritm?

Nu aveam scris foarte mult, așa că nu era nevoie de rescriere. Mai ales că personajele și poveștile se intercalau.

Dar ai făcut o schiță a personajelor, care să te ajute să îi urmărești mai bine?

În cele din urmă, da. Nu am pornit cu una, dar după o vreme mi-am dat seama că nu se putea altfel. Erau mult prea mulți în familia asta Marinescu. Pentru mine nici nu avea importanță care era care, în ce ordine apăreau, dar știam că trebuie să existe ceva fluent într-un roman, așa că am optat pentru a o lua așa, genealogic. Până atunci, le vedeam ca niște figuri și-atât, ca atunci când ai un pachet de cărți, te uiți la fiecare, la damă, la valet și tot așa, îi tragi la întâmplare, dar toți fac parte din același pachet.

Te-ai gândit vreo clipă să desenezi un arbore genealogic al neamului Marinescu și pentru cititori și să-l așezi la începutul sau la sfârșitul cărții?

Inițial, nu. Dar, când a fost tradusă în germană, editoarea de acolo m-a rugat să fac unul, să le fie mai ușor cititorilor să urmărească personajele. Mi-am zis că *ia uite, dom'le, cum sunt nemții, vor ei desene explicative mereu*. A doua zi după asta, însă, am mers la un concert și a venit o tipă la mine, să-mi spună că i-a plăcut mult cartea mea; mi-a arătat că desenase și o genealogie în timp ce citea. Și mi-am dat seama că nu numai nemții aveau nevoie de asta, așa că, în ediția a doua a cărții în franceză, o ediție de buzunar, am inclus și arborele genealogic. În România am crezut că nu e cazul, că e mai ușor de urmărit pentru cititorii de aici, și nici cei de la editură nu mi-au cerut asta.

Poate că n-ar fi stricat.

Da? Nu-mi dau seama. Am zis să nu dau cârje inutile celor care știu să meargă.

”M-am gândit la un moment dat să traduc *Blestemul*, înainte să vrea editura Polirom să-l publice. Dar traducerea e o meserie în sine. Și mi-am dat seama că n-aș avea răbdare să traduc o carte, mai ales una scrisă de mine.”

Cât de mult crezi că a contat faptul că ai scris cartea aceasta în franceză? Crezi că ar fi sunat altfel dacă ai fi început să o scrii în română?

Ce știu foarte sigur e că versiunea în română sună altfel. Dar sună bine.

Într-adevăr, traducerea e foarte bună. Mă gândeam la faptul că limba îți influențează stilul, spui o poveste altfel, cu alte mijloace lingvistice.

Da, bănuiesc că așa e, numai că nu-mi pot da seama, nu pot aprecia lucrul acesta, pentru că eu n-am scris niciodată în română.

Niciodată?

Niciodată. Am scris așa, câteva paragrafe, ceva dezlânat. Când am început să scriu literatură, însă, am făcut-o în franceză.

Te-ai gândit vreo clipă să-ți traduci singură cărțile din franceză în română?

Da, m-am gândit la un moment dat să traduc *Blestemul*, înainte să vrea editura Polirom să-l publice. Dar traducerea e o meserie în sine. Și mi-am dat seama că n-aș avea răbdare să traduc o carte, mai ales una scrisă de mine. Știi cum e, când scrii o carte, tu știi exact care a fost gândul tău din spatele fiecărei fraze, așa că de ce să mai refaci procesul ăsta prin traducere? Mai bine o mai scrii o dată. Și-atunci am realizat că aș fi fost tentată să schimb lucruri, așa că ar fi ieșit altceva și n-ar fi fost o idee bună. Dar și acum mă mai gândesc la asta, din când în când, cu celelalte cărți.

Ritmul alert al narațiunii a fost impus de durată/ timp – mă refer la faptul că este un roman care se întinde pe mai bine de un secol – sau de paleta de personaje?

De personaje, mai degrabă. Deși voiam foarte tare să existe și timpul ăsta care trece, care se scurge rapid, să se simtă, pentru că are și importanța asta istorică. Sigur, n-am precizat unele lucruri, dar la fel de bine aș fi putut să includ repere istorice, războaie, România care se mărește și tot așa.

Nu există, de fapt, nici o mențiune concretă a perioadei în care se desfășoară lucrurile, dar depistezi pe cont propriu perioadele.

Da, când se ajunge la comunism e cel mai clar. Dar totul e pe repede înainte, mi s-a părut important să fie așa. Iar editoarea mea mi-a spus, după ce l-a citit, că e cel mai bine să nu existe date foarte concrete în carte legate de ani și țară – deși, pentru că apare numele Marinescu, poți să deduci țara foarte ușor. Fundalul istoric există, dar voiam să rămână în planul al doilea, vag, așa.

Ce te-a surprins cel mai tare dintre curiozitățile pe care le-au avut cititorii francezi?

Ah, trebuie să-mi amintesc, a trecut mult de atunci. Cred că m-a surprins faptul că mare parte dintre cititori voiau atât de tare să știe mai multe despre România, îmi cereau tot felul de detalii, că li se părea exotic. Pentru mine, nu asta era cel mai important, dar am înțeles preocuparea și am răspuns mereu. De cealaltă parte, sunt unele întrebări care nu mi s-au pus niciodată.

Cum ar fi?

Păi, uite, din cuplul El și Ea, El visează să se vopsească și să fie negru în America, tot vorbește despre asta, dar nimeni, niciodată nu m-a întrebat de ce. Nu că aș ști să răspund, dar pur și simplu m-am întrebat eu de ce nu a fost nimeni curios și de asta.

Ai scris poezie în copilărie, apoi proză scurtă, romane și piese de teatru în ultimii ani. Cum au fost trecerile acestea?

Când eram mică, să fii poet era lucrul cel mai frumos pe care-l puteai face cu scrisul. Până la urmă, tot românul e poet, nu? Apoi, proză scurtă

am scris pentru că erau sesiunile astea de întâlnire, unde ne era mai ușor să scriem și să citim povestiri, nu texte mai ample. Și, după publicare, mi s-a tot spus că francezii nu citesc proză scurtă, nu cumpără astfel de volume, că în Anglia sau în America există mai mulți cititori pentru povestiri, nu în Franța.

Da, aceeași perspectivă e și aici.

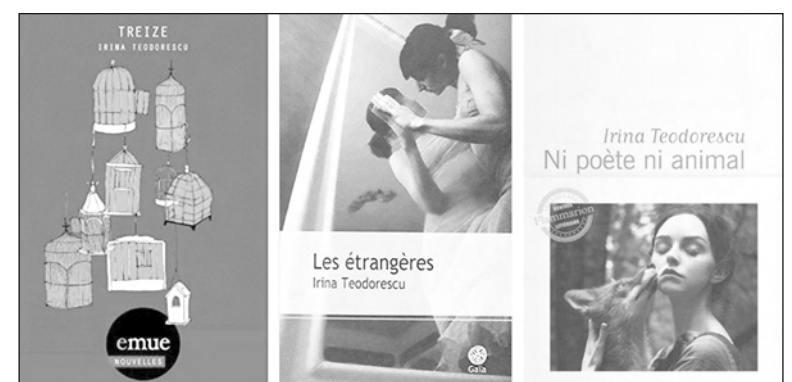
Ei, și mă gândeam eu la un moment dat să fac un blog și să-i fotografiez pe toți cei pe care-i vedeam citind proză scurtă în metrou, în autobuz etc. și apoi să merg la librării și să le arăt, să le spun că *uite, se citește proză scurtă!* Dar proiectul meu s-a năruit, am văzut doar unul sau doi oameni citind pe stradă proză scurtă. În Franța, dacă vrei să ajungi să fii cunoscut, dacă vrei să ajungi la cititori, scrii roman, nu proză scurtă, nu poezie. Adevărul e că acum nu m-aș mai întoarce la proză scurtă. Odată ce am început să scriu romane, să am spațiu mai mare să dezvolt o idee, nu mă mai pot duce înspre proză scurtă.

Și cu dramaturgia?

Partenerul meu este actor. Și plănuia să regizeze și să joace o piesă proaspătă, dar nu prea știa ce. Atunci, eu terminasem al doilea roman și mă fățiam prin casă, așteptând răspunsul editoarei, plictisindu-mă. Iar el mi-a zis că, dacă tot mă plictisesc, să-i scriu o piesă de teatru, că ar avea nevoie. Așa m-am apucat. După ce am scris piesa aceea, m-am apucat de al treilea roman. M-a distrat faptul că, involuntar, și-au făcut loc în romanul acela și pasaje de teatru, mi s-a schimbat optica fără să vreau.

Probabil pentru că scriitura ta căpătase încă o nuanță.

Exact. SDC

La pândă în văile Tibetului

Infatigabilul Sylvain Tesson este un personaj șarmant, nu de puține ori descris ca „nebun adorabil”. Dar este un nebun cu o putere neobișnuită de persuasiune. Cititorii revistei „Lire” sau telespectatorii emisiunii *La Grande Librairie* (France 2/ TV5 Europe) au fost de multă vreme convinși de argumentele sale, cu fiecare cronică de carte, cu fiecare apariție televizată. Mai mult decât atât, mărturia cea mai puternică este numărul mare de premii și volume vândute de Sylvain Tesson. *Leopardul zăpezilor* (*Panthere des neiges*, Gallimard, 2019) este și el un bestseller, laureat surpriză al Premiului Renaudot în 2019 pentru non-ficțiune.

CĂTĂLIN CONSTANTINESCU

Geograf la origine, actual cronicar de carte la „Lire”, Tesson relatează în *Leopardul zăpezilor* etapele și detaliile adaptării la disciplina cerută de „vânarea” fotografică – *chasseur d'images* fiind Vincent Munier, unul dintre cei mai cunoscuți fotografi francezi – a unuia dintre cele mai eluzive animale ale planetei, leopardul de pe platourile tibetane. Tesson nu a făcut altceva decât să răspundă invitației lui Munier, adevăratul lider al expediției. De altfel, Tesson a reușit în paginile acestea să îl facă pe cititor să se întrebe cine este cu adevărat personajul, leopardul sau fotograful acestuia?

Vincent Munier ne este prezentat în dese rânduri prin ochii subiectivi ai lui Tesson, evidențiind esențialul în acest context: „Deși foarte milos, Munier nu se pretindea un umanist. Prefera animalul din vizorul binocului în locul omului din oglindă și nu așeza ființa omească în vârful piramidei viețuitoarelor”. Sau la fel de adecvat și binețintit: „Mai bine s-ar fi specializat

camaradul meu în portrete de oameni – o meserie de viitor. Un miliard și jumătate de chinezi contra 5.000 de leoparzi: băiatul ăsta își complicase viața”. Și, dacă vrem să generalizăm, chiar despre acest lucru este vorba în carte: despre cât de complicată este viața. A leopardului, a faunei, a naturii, a tibetanilor, a noastră.

BLANA DE PE STÂNCI A LEOPARDULUI

Simbol al puterii, frumuseții și misterului, leopardul zăpezii este o felină pe cale de dispariție, care trăiește la altitudini de 4.000-5.000 metri și care se apără de frig – minus 20-30 grade Celsius sunt temperaturi frecvente în arealul său – acoperindu-se cu... zăpadă. Prima atestare a acestui animal emblematic o găsim la Buffon în 1761, fiind fotografiat pentru prima dată abia în 1971 (George Schaller), apoi filmat în 1987 (Rodney Jackson). În toamna anului 2019, Le Bureau și Paprika Films au anunțat definitivarea achiziționării drepturilor de autor pentru a produce documentarul despre leopardul zăpezilor *The Velvet Queen*, bazat pe scrierile lui Tesson și regizat de Marie Amiguet. Aceasta din urmă i-a însoțit pe Munier și Tesson în expediția din Tibet, însoțită de o mică echipă de filmare, în încercarea de a surprinde pe peliculă mult căutata felină care trăiește în numai douăsprezece țări, într-un teritoriu care se întinde din Siberia până în Himalaya.

În 1978, sub titlul *The Snow Leopard* (*Leopardul de zăpadă*, trad. în limba română de Mihaela Negrilă, Iași, Polirom, 2019), naturalistul și scriitorul Peter Matthiessen publicase și el o relatare a unei călătorii în regiunea Dolpo, de pe platoul tibetan, când l-a însoțit pe zoologul George Schaller. Este un titlu pe care îl citează și Tesson, subliniind însă că e o „carte labirintică”, în care mai degrabă este vorba despre budism și despre evoluția speciilor, autorul fiind interesat, în principal de el însuși”. La rândul lui, fără a fi orientat neapărat spre sine, Tesson nu ezită să citeze neincetat din scrierile sacre, să invoce practici și rituri funerare sau de alt fel și, de asemenea, să redea episoade din istoria locurilor vizitate, subliniind

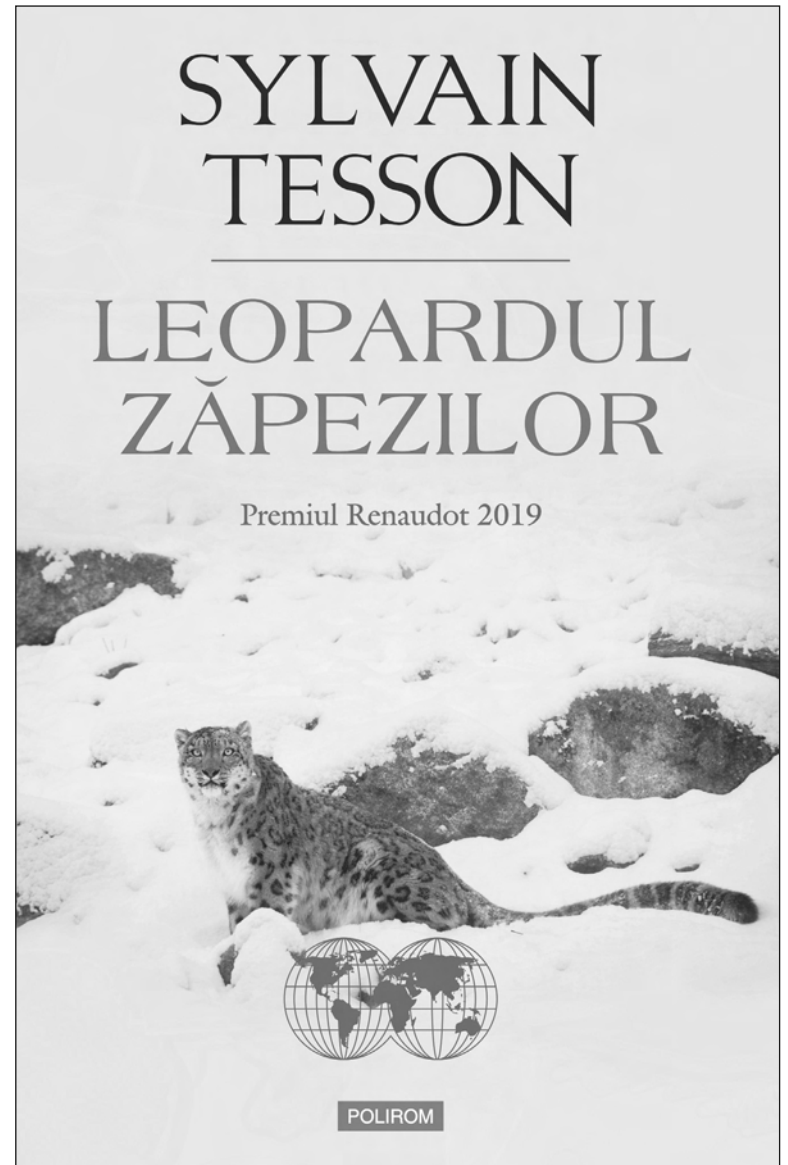
contribuțiile guvernelor, structurilor politice sau ale comunităților la degradarea sau dezvoltarea regiunii.

MAI MULT SCRITOR DECÂT CĂLĂTOR

În textul lui Tesson abundă la tot pasul analogiile, aproape că nu există secțiune sau capitol în care să lipsească. Și metaforele sunt puternice: „Escadriile de libelule zburau la suprafața apei, carnasiere. Pe malul dinspre vest, șoimul-rândunelelor făcea razie după razie. Zbor hieratic, precis, mortal – un Stuka”. Atunci când nu se exprimă metaforic, Tesson este tăios. „Și acum, despre zeu” vorbește chiar despre Dumnezeu și porunca din Geneză cu privire la înmulțire și stăpânirea lumii. Și nu e un zeu pe care Tesson să-l iubească, chiar dacă a îngăduit evoluția: „Înzestrarea creaturilor cu un sistem nervos a fost invenția supremă în materie de perversitate, căci a consacrat durerea ca principiu. Dacă Dumnezeu există, numele lui e «suferință»”. Dacă descrii lumea animală așa cum o descrie Tesson, concluzia pare la îndemână: evoluția este legată doar de hăituire, prindere,ucidere, reproducere. Neîndoios, autorul este provocator.

În proză, scriitura lui Tesson are un ritm sacadat, este percutantă. Aforismele se succed ca într-o cascadă. Dar nu exclude digresiunile – adevărate istorii comprimate ale budismului. În fața ochilor se derulează o narațiune îmbogățită de introspecții și exerciții meditative: Hieronymus Bosch, Sf. Augustin, Heraclit, Sf. Francisc din Assisi, William Blake, Friedrich Hölderlin, Herman Melville, Marcel Proust, Jean Baudrillard și mulți alții – poate prea mulți pentru gustul unor cititori – îl însoțesc mereu pe autor, zi de zi, noapte de noapte. Lectura dezvăluie un proces de imersiune totală în universul mineral, în așteptarea apariției felinei supranumite „năluca munților”. Așteptarea a meritat („pânda e o credință modestă”), căci s-a întâmplat ca de patru ori să apară leopardul zăpezilor.

Călătoria, așteptarea, observarea nu sunt altceva decât etape într-o transformare previzibilă, anunțată nu de puține ori de

Tesson. De altfel, toată narațiunea este un șir de lecții. Din care prima sună în felul următor: „animalele se ivesc fără semne prevestitoare și dispar imediat fără speranța că le-ai mai putea regăsi”. Această felină capătă dimensiuni fabuloase și mitice grație perspectivelor culturale și credințelor religioase invocate de un autor care le ia mereu în considerare, ele susținând povestea ca o armătură elastică, dar în același timp inexpugnabilă.

Cred că *pânda* rămâne termenul cel mai potrivit pentru a descrie experiența tibetană din această călătorie. Iar ceea ce este de-a dreptul remarcabil la Tesson în aceste pagini este faptul că reușește să-i confere dimensiuni nebănuite – esteticul, spiritualul și carnalul se întâlnesc deopotrivă: „Marcel Proust ar fi înțeles foarte bine esența pânde noastre, dar, la temperaturi de -20°C, ar fi înghețat în șuba lui de vizon și ar fi fost cuprins de tuse. Era de ajuns

să o înlocuiesc pe Odette cu o «panteră albă»”.

Nu toți scriitorii sunt aventurieri, dar Sylvain Tesson este unul dintre ei: „Să nu vă puneți dopuri în urechi, s-ar putea să cânte lupii la noapte.» Ca să aud asemenea cuvinte plecasem în călătorie”. Un *écrivain-voyageur* care se dovedește și un remarcabil reporter, dar și moralist, căci nu ezită să deplângă posibilitatea ca în viitor să dispară animalele sălbatice, lucru care ar echivala cu cea mai rea dintre „cele mai cumplite vești”.

Sub semnul credinței mărturisite – „definiția omului: creatura cea mai prosperă din istoria lumii vii” –, Tesson își propune încă o dată să provoace interogații personale cu privire la relația pe care o avem cu natura. **SDC**

Sylvain Tesson, *Leopardul zăpezilor*, traducere de Nicolae Constantinescu, Polirom, 2020

Societate și cultură în România comunistă

Instaurarea regimului comunist în România după Al Doilea Război Mondial a schimbat radical societatea și cultura românească. Partidele politice, ca și orice alte forme de organizare civică, au fost interzise, universitățile și Academia Română au fost epurate, intelectuali și oameni politici au sfârșit în închisori, sistemul de învățământ a fost ideologizat și reorganizat pe baza principiului „luptei de clasă”. Cultura a fost transformată, modelul sovietic de literatură care promova colectivizarea și clasa muncitoare a devenit norma, iar limba rusă obligatorie în școală.

IONUȚ MARCU

„Obsedantul deceniu”, ce cuprinde prima parte a istoriei regimului comunist în România, poate fi definit astfel din punct de vedere sociocultural ca o perioadă a

sovietizării și stalinizării. Începând cu anii '60, situația se schimbă, în contextul în care România comunistă încearcă o distanțare de Uniunea Sovietică în relațiile internaționale. Presiunea modelului sovietic începe să dispară, instituții sau organizații precum Institutul Gorki sau Asociația

Română pentru strângerea Legăturilor cu Uniunea Sovietică dispar, iar regimul trece printr-o perioadă de relativă liberalizare. Românii au acces la literatură străină, pot călători și se pot informa mai ușor, iar intelectualii au o marjă mai mare de creație liberă.

Venirea lui Nicolae Ceaușescu la putere în 1965 nu schimbă imediat situația. În primii ani, Ceaușescu continuă politica de distanțare de Moscova. Succese în arena internațională, precum vizita lui Charles de Gaulle în 1968 sau a lui Richard Nixon în 1969, sunt coroborate cu continuarea deschiderii parțiale. Dar succesul aparent al lui Ceaușescu, în special din august 1968, conține sâmburii prăbușirii. În mod special după vizita din China și Coreea de Nord din 1971, Ceaușescu impune o „mini-revoluție culturală”, bazată pe naționalism exacerbant, cultul personalității și control direct asupra culturii și societății.

Naționalismul devine elementul primordial al noului discurs oficial. Acesta își face simțită prezența în literatură, istorie, sau cinematografie, realizările popoului român fiind exagerate, totul cu scopul de a crea o filiație legitimatoare pentru președintele României socialiste (începând cu 1974). Practic, se transmitea ideea că Ceaușescu face parte dintr-o serie de mari conducători ai românilor, pornind de la Burebista, trecând prin domnii medievali Mircea cel Bătrân, Ștefan cel Mare sau Mihai Viteazul și conducători moderni.

Aceasta se leagă de promovarea cultului personalității, „slăvierea” lui Ceaușescu dincolo de orice limite. Spectacolele imense pe stadioane, după model nord-coreean, rămân imaginea emblematică a acestui fenomen. În anii '80, întreaga societate este regimentată și controlată, iar cultura trece printr-o perioadă nefastă, inclusiv din motive economice. În acest

timp, conducerea României devine o afacere de familie. Nicolae Ceaușescu conduce dictatorial statul, secondat de soție. Fiul lor pare a fi pregătit pentru a prelua succesiunea, iar fratele lui Nicolae Ceaușescu rescrie istoria națională pe coordonate departe de autenticitatea științifică.

Prăbușirea violentă a regimului comunist din România în contextul Revoluției din decembrie 1989 a lăsat societatea profund marcată. Depășirea reflexelor totalitare și dictatoriale nu a fost un proces nici ușor, nici liniar. Cu toate acestea, treptat și lent, România și-a recăpătat libertatea, iar societatea românească se poate (re)considera astăzi parte a familiei democrațiilor europene. **SDC**

Ionuț Marcu este istoric și lector la Fundația Calea Victoriei, unde susține cursul *Istoria modernă a românilor: 1820-2020*.

Gala Premiilor Gopo, în premieră, în aer liber pe 29 iunie

Gala Premiilor Gopo, evenimentul care celebrează și recompensează anual cele mai importante realizări cinematografice din România, va avea loc pe 29 iunie, într-o nouă formulă, adaptată condițiilor actuale, la Verde Stop Arena. Este prima ediție *outdoor* din istoria Galei Premiilor Gopo, eveniment organizat de Asociația pentru Promovarea Filmului Românesc împreună cu Asociația Film și Cultură Urbană.

Cea de-a 14-a ediție a Galei Premiilor Gopo, programată pe data 24 martie, a fost amânată, în contextul tuturor măsurilor de restricție, siguranță și prevenție adoptate de autorități în această primăvară. Procesul de votare, care implică peste 600 de profesioniști din industria cinematografică, se desfășoară în continuare, pe platforma pusă la dispoziție de organizatori, alături de partenerul principal PwC.

Producțiile care au intrat oficial în cursa pentru trofeul Gopo la categoria **Cel mai bun film de lungmetraj** sunt: *Călătoria fantastică a Maronei* (r. Anca Damian), *La Gomera* (r. Corneliu Porumboiu), *Monștri* (r. Marius Olteanu), *Parking* (r. Tudor Giurgiu) și *Touch Me Not* (r. Adina Pintilie). Filmele cu cele mai multe nominalizări la Premiile Gopo 2020 sunt: *La Gomera* (13 nominalizări), *Heidi* (10 nominalizări), *Monștri* (nouă nominalizări), *Touch Me Not* (nouă nominalizări), *Parking* (opt nominalizări) și *Mo* (șase nominalizări). Cei cinci nominalizați ai categoriei **Cea mai bună regie** sunt: Adina Pintilie (*Touch Me Not*), Anca Damian (*Călătoria fantastică a Maronei*), Cătălin Mitulescu (*Heidi*), Corneliu Porumboiu (*La Gomera*) și Marius Olteanu (*Monștri*). Cele cinci pelicule nominalizate în categoria **Cel mai bun film documentar** sunt: *Distanța dintre mine și mine* (r. Dana Bunescu, Mona Nicoară), *Emigrant Blues: un road movie în 2½ capitale* (r. Mihai Mincan și Claudiu Mitcu), *Jurnalul familiei -escu* (r. Șerban Georgescu), *Omul care a vrut să fie liber* (r. Mihai Mincan și George Chipper-Lillemark) și *Timebox* (r. Nora Agapi). **SDC**

STARE DE LECTURĂ

TRANSPORT GRATUIT peste 100 lei

Cele mai noi titluri din 25 DE ANI

JUNIOR POLIROM

VERONICA D. NICULESCU
Jarna lui Isidor

Massimo Vacchetta
INIMĂ DE ARICI

ALBERTO MORAVIA
ISTORII DIN PREISTORIE

Un prieten cu nimeni altul

WALTER DE GAUL
CODUL PERFECT

Lecturi Dani Teodorovici
SILVESTRELE MARELE DICTATOR

www.polirom.ro

Nora Iuga – Hipodrom

„Suplimentul de cultură” publică în avanpremieră un fragment din romanul *Hipodrom*, de Nora Iuga, care va apărea în curând în colecția Fiction Ltd a Editurii Polirom.

– FRAGMENT –

M-am obișnuit cu ideea că după Paște, când mă voi muta la Theresianum, nu o să mă mai caute nimeni... am o fire bună. Sunt trează la tot ce mi se întâmplă și am observat că proverbul ăla care s-a uzat de tot de atâta întrebuintare și nu-l mai crede nimeni – „Tot rău-i spre bine” – la mine a funcționat totdeauna. Din păcate, am observat că și viceversa e valabil. Scriitorii care își încheie romanul „în coadă de pește” știu ei ce știu. Mă gândesc acum cât timp o să-mi ia să fac drumul pe

jos de la Theresianum până acasă, în Mühlgasse 12. Mai ales când am ore seara până la 7. Și nebunul ăla de proprietar și-a montat la poartă un mecanism căruia nu-i știe nimeni codul. Dacă întârzi un minut peste 9, devii *ein Nachtvogel*. Cred că picioarele mele de capră-neagră – nu degeaba îmi spunea profu’ de gimnastică la „Julia Hasdeu”, de câte ori mă vedea, „Te făcu mă-ta vioară, trestie sau căprioară”... pe atunci nu știam că e un vers din Argezi – rezolvau kilometrul în cinci minute, acum sigur nu mai reușesc performanța asta. Și unde mai pui că timpul se

dublează când vorbești de unu’ singur, îți faci planuri de unu’ singur, bârfești, lauzi, condamni, injuri de unu’ singur și nu te-aude nimeni... „numai când treci pragul ești deplin rezolvat”, m-am trezit azi-dimineață cu vorbele astea pe buze... dar n-aduce anu’ ce-aduce ceasu’! Încep să mă obișnuiesc tot mai mult cu ideea singurătății. Numai în cărți mă simt într-adevăr la mine acasă, poate sentimentul ăsta se leagă și de Silviu și, evident, de Biblioteca Astra, am impresia că mi-a fost dat și mi-a fost luat pentru o singură dată. O singură dată poate însemna totul... te naști o singură dată și mori o singură dată! De unde știi? „Dar poate că visăm”, spune Hamlet, iar Hamlet. Așadar, în sala mare de lectură de la Astra. Citesc *Mănăstirea din Parma*. Sunt câteva personaje acolo care mă fascinează: contesa Sanseverina și Ferrante Palla, om liber – nu mai știu dacă se scrie cu doi r sau cu unul singur –, dar am mai găsit acolo un gând care m-a fulgerat undeva, cândva, nu mai țin minte cu ce prilej... deci *marele păcat al cunoașterii e sacru, ca să-l trăiești total, trebuie să-l faci în altar, doar așa-i atingi desăvârșirea*. Iar am luat-o razna, cum fac mereu când vorbesc în gând.

În sala mare, la ora 16, doar câțiva cititori. Admiratorii mei, seniorii, își fac probabil siesta de după-amiază. Doar la o masă, în colțul sălii, un tânăr. Corect îmbrăcat și, după trăsături, pare de

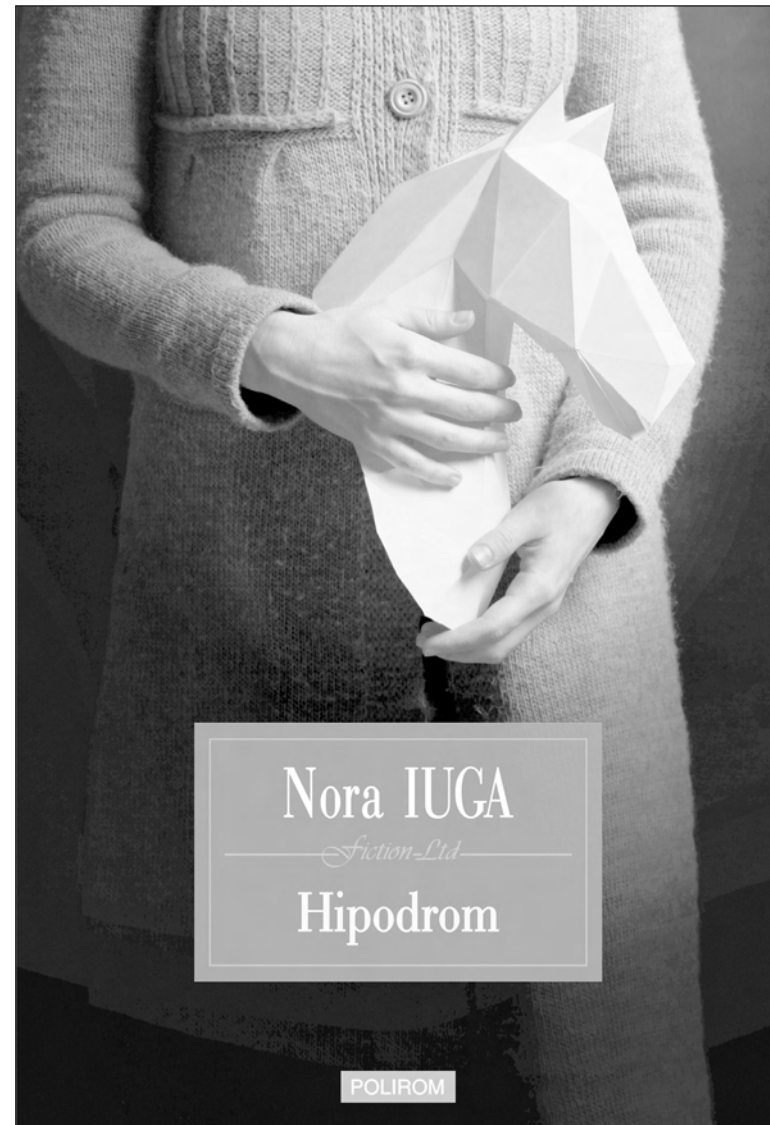
gândurile toată viața. Tot aici revine mai târziu ca tânără profesoară la o școală cu predare în limba germană în timpul regimului comunist și devine feblețea elevilor, ceea ce o ajută să treacă peste toate neajunsurile epocii. La vârsta senectuții, deși locuiește la București, gândul i-a rămas la același oraș al copilăriei. *Hipodrom*, un roman cu puternice accente autobiografice, aduce în fața cititorilor o viață încercată, dar presărată cu momente luminoase, precum și slăbiciunea autoarei pentru Sibiu și locuitorii lui, pe care i-a purtat în suflet mereu. **SDC**

AUTOAREA

NORA IUGA s-a născut pe 4 ianuarie 1931. Este poetă, prozatoare, traducătoare, membră a Uniunii Scriitorilor din România și a PEN Club. A publicat volume de versuri, printre care: *Vina nu e a mea* (1968), *Captivitatea cercului* (1970), *Opinii despre durere* (1980), *Inima ca un pumn de boxeur* (1982, 2000), *Piața cerului* (1986), *Dactilografa de noapte* (1996, 2010), *Spitalul manechinelor* (1998, 2010), *Autobuzul cu cocoșaji* (2001, 2010), *Petrecere la Montrouge* (2012), *Câinele ud e o salcie* (2013), *ascultă cum plâng parantezele* (2016). Volumele sale de proză și poezie au fost traduse în mai multe limbi. A tradus peste 30 de titluri din Nietzsche, Strindberg, Celan, Jünger, Günter Grass, Elfriede Jelinek, Herta Müller etc., dar și cărți pentru copii. În anul 2007 a primit Premiul „Friedrich-Gundolf”, oferit de Deutsche Akademie für Sprache und Dichtung, Darmstadt. La recomandarea președintelui Republicii Federale Germania, Joachim Gauck, în anul 2015 este decorată cu ordinul „Crucea de merit” în grad de Cavaler. În anul 2017, președintele României, Klaus Iohannis, i-a conferit Ordinul Național „Pentru Merit” în grad de Comandor. La Editura Polirom a publicat romanele *Sexagenara și tânărul* (2004, 2012), *Săpunul lui Leopold Bloom* (2007), *Hai să furăm pepeni* (2009, 2015), *Harald și luna verde* (2014, 2016) și *Lebăda cu două intrări* (2016, 2017). **SDC**

CARTEA

Copilăria, tinerețea și senectutea sunt cele trei borne pe care este construit bildungsromanul Norei Iuga, povestea unei vieți ce a gravitat mereu în jurul Hermannstadtului, orașul nespusei bucurii, dar și al marilor tristeți. Aici începe povestea fetiței Nora, în interbelic, cu prieteni și jocuri, cu lecții la școala Ursulinelor și sași care își păstrează tradițiile cu strictețe și, mai ales, cu Jovis, calul alb din vitrina lui Schuster ce i-a însoțit

familie bună. Am un miros fin al exemplarelor umane! Fiind doar noi doi cam de-o vârstă și de sexe diferite, schimbăm câteva priviri, aparent la întâmplare. Prin geamurile înalte, soarele ne bate-n ochi. Cred că, alegându-ne mesele de lectură în colțurile extreme ale sălii, nici nu ne distingem prea bine trăsăturile. Nu știu dacă întâmplarea sau nevoia de-a schimba câteva cuvinte cu cineva ne-au împins pe amândoi la fumoar în același timp. Normal că am intrat în vorbă, era student în anul 5 la medicină la Cluj... îl pasiona endocrinologia, o zonă care mă preocupă și pe mine, deși toate lucrurile esențiale pentru viața mea – sigur, la 23 de ani, o experiență scurtă – reușisem până acum să mi le explic și să mi le rezolv singură. Venise să-și petreacă vacanța de Paște acasă. Când ne-am terminat țigările, ne-am întors total detașați la lecturile noastre.

Începutul de aprilie era neobișnuit de frumos și, când am auzit pendula din sala de lectură bătând de șase ori, m-am ridicat, mi-am strâns cărțile, mi-am pus geanta pe umăr și m-am îndreptat spre cabina în care stătea ca-ntr-o vitrină custodele. Pe fișa de lectură îmi scrisesem cu câteva săptămâni

în urmă numele Iuga, destul de indescifrabil, și doamna custode m-a întrebat dacă sunt rudă cu marele Iorga. „Da, sunt nepoata lui”, i-am răspuns cu nonșalanță caracteristică. Doamna din spatele geamului a înflorit toată, ca o sorcovă de Anul Nou, și cu ochii umeziți mi-a spus: „Vai, tovarășă, nici nu știți cât de onorată mă simt să vă cunosc!”. Micul meu orgoliu se pișa pe el de bucurie ca un cățeluș. Chiar, n-am să înțeleg nicio dată de ce micile, inocentele mele înșelătorii, cu care pedepsesc naivitatea semenilor mei, mă fac să-mi trăiesc euforia unei superiorități de doi bani. Poate așa îmi plătesc eu umilințele de care n-am dus lipsă.

Întorc capul spre masa din fundul sălii să-l salut, dar studentul nu mai e acolo. Masa e goală. Mă gândesc c-o fi plecat când Sanseverina se plimba cu Fabrice del Dongo în barcă pe un lac cu nuferi. Contesa era irezistibilă, ca orice nobilă de 50 de ani care știe să fie cochetă cu stil, el era irezistibil ca orice tânăr exaltat și timid... eu mă mutasem cu totul sub umbrela de soare a contesei, cum să-l mai fi văzut pe viitorul endocrinolog.

După ce predau cărțile și întorc capul să-mi pun geanta pe umăr, îl văd pe tânărul de care uitasem cu totul în spatele meu. **SDC**

Acolo unde nimeni nu a mai râs vreodată

MĂDĂLINA COCEA
DE VEGHE-ŢI LANUL
DE CULTURĂ

Întreaga lume a urmărit cu sufletul la gură lansarea a doi astronauți americani cu ajutorul rachetei Space X. După încheierea transmisiunii, au rămas tot cu Netflix în față. Platformele de streaming au simțit și ele momentul, motiv pentru care în prezent pot fi urmărite nu mai puțin de trei seriale de comedie pe tematica spațiului.

„Forța spațială” este cea mai nouă ramură a Armatei SUA, dar nu și în acte. În documentele oficiale, marca Forța spațială aparține unuia dintre cele mai noi seriale de comedie de pe Netflix, cu Steve Carell (cunoscut din *The Office*) în rolul principal. Arta a luat-o

încă o dată înaintea realității. În luna mai, adevărata forță spațială, înființată de Donald Trump la finalul lui 2019, încerca încă să recruteze 8.500 de oameni, dar glumele despre ea deja începuseră.

Noul serial cu Steve Carell are câteva elemente în comun cu alte două seriale de comedie spațială: proaspătul *Avenue 5*, cu Hugh Laurie (*Dr. House*) în rolul principal și mai vechiul *Orville*, un serial al lui Seth MacFarlane (realizatorul *Family Guy*) în care tot el joacă rolul principal. Toate trei sunt parodii spațiale, cu un tip de umor în tușe groase, care

aduce aminte mai degrabă de Stan și Bran decât de umorul subtil pentru care sunt cunoscuți și apreciați fiecare din cei trei protagoniști. Cele trei creații mai seamănă și prin faptul că sunt seriale „de vedetă”, fiecare dintre ele gândit și scris special pentru actorul în rolul principal.

În *Orville*, o parodie după *Star Trek* și mai multe seriale SF, Seth MacFarlane și-a croit singur rolul. Stilul serialului este un amestec nereușit între atmosfera militărească și structurată de navă spațială cu care deja suntem obișnuiți și un echipaj ale cărui gafe și

nerozii sunt într-un contrast evident cu serialul de care a fost inspirat. Formula este una voit ireverențioasă, însă mesajul său seamănă mai degrabă cu o serie de lansări ratate. Deși a fost prost primit de critici, serialul a încheiat două sezoane și urmează să îl demareze pe al treilea.

În *Avenue 5*, disponibil pe HBO, Hugh Laurie joacă un căpitan de navă spațială de croazieră, care fusese angajat doar de fațadă, dar care se confruntă cu o criză reală atunci când nava deriază de la cursul stabilit și întoarce pe Pământ se prelungeste

cu trei ani. Serialul este produs de Armando Iannucci, care colaborase în trecut cu Laurie pentru serialul *Veep*, produs tot pentru HBO. Personajul căpitanului, la fel de nătărău ca cel din *Orville*, este și el croit pentru Laurie: e vorba de un britanic angajat să se prefacă a fi un căpitan de navă american. Actorul din *Dr. House* spune că această premisă l-a pus pe gânduri și l-a încurajat să se gândească la contextul mai larg, în care oamenii din fruntea statelor par mai degrabă să mimeze competența. Din recenziile criticilor, acest mesaj mai larg nu pare să fi ajuns la ei, cel puțin nu în primul sezon.

Space Force este cel mai recent serial din cele trei și este disponibil pe Netflix de la finalul lunii mai, din aceeași săptămână în care a avut loc prima lansare din America a unui echipaj uman în spațiu după o pauză de 9 ani. Probabil că sincronizarea nu a fost o coincidență. Deși publicul pare să-l fi îndrăgit, nici acest serial nu a fost bine primit de critici. Este un semn că umorul are limite și că gravitația îl menține, deocamdată, pe Pământ. **SDC**

Arhitectura depresiei

De multă vreme nu mi s-a mai întâmpnat asta: să cumpăr un LP doar după ascultarea unei piese, fără să cunosc nimic altceva, nici despre formație, nici despre disc.

DUMITRU UNGUREANU
ROCKIN' BY MYSELF

Unul dintre informații coechipieri și veseli colecționari ai grupului „Chestii faine pe vinil, CD, casetă” a semnalat bucata printr-un *link*, asemuind trupa care o cântă, **Ist Ist**, cu alta, Bauhaus, puțin știută azi. Mie mi s-a părut apropiată mai degrabă de Joy Division. (Sau să zic moștenitoare? Continuatore? Imitatoare?) Am intrat imediat pe YouTube, să mă lămuresc. Aproape o zi terifiantă am stat în scaun, până mi-au înțepenit picioarele, răsfoind piesă cu piesă dintr-un repertoriu nu foarte bogat, dar expresiv la maximum, fără discuție. Sigur, se pot dibui și alte influențe, cum ar fi The Cure sau David Bowie, Ultravox, Damned

ori, dacă e să ne limităm doar la partea vocală, Depeche Mode. Ascultători de pe tot pământul invocă diverse nume în comentariile postate, cu sau fără legătură cu videoclipul vizat. Din multitudinea trimiterilor nu se poate trage vreo concluzie, și cred că nici nu e important dacă **Ist Ist** seamănă sau nu cu altceva, mai celebru sau mai ciudat, pentru că impresia lăsată de orice piesă este profundă și greu de suportat. La mine așa a

funcționat receptarea. Și am văzut că nu sunt singurul lovit.

Trupa e alcătuită din patru britanici. Când s-a încheiat, nu știu. Dar unde putea începe să cânte decât în orașul considerat de referință pentru depresivii rockului, Manchester (uneori scris și Madchester)? Seria de cinci single-uri și două EP-uri apărute din 2017 încoace, în format digital și/ sau fizic, impune prin elemente subliminale. N-am reușit să-mi iau ochii de la coperte, toate cu grafică de-o extravagantă simplitate. Nici albumul curent nu scade ștacheta la ilustrație. Impactul se ridică la nivelul unora semnate (doar pe cotor, ca și aceasta!) New Order. Albumul se numește *Architecture* (2020, © & ® Ist Ist under license to Kind Violence Records). Editat în plină pandemie, pe 1 mai, a ocupat din start locul 3 în clasamentul indie și 4 la viniluri,

fapt care i-a determinat pe trupeți, într-o postare pe Twitter, să afirme că este „mai mult decât au visat vreodată”. Pare un fel de autoconsolare după constatarea că au ratat top 100, dar... Înseamnă că băieții au suficient umor și dau speranță de lucruri mai bune. Pentru că evidența e grăitoare: puse pe-o listă în ordinea apariției și ascultate la rând, piesele arată creștere în finețe și forță, dacă termenii nu sunt incompatibili.

Ist Ist sunt Adam Houghton, Joel Kay, Andy K și Mat Peters. Coperta stil album nu conține în interior datele obișnuite, cine la ce cântă. Doar precizarea că toate piesele sunt compuse și interpretate de **Ist Ist**, precum și locul unde s-au făcut înregistrările, mixajul și masterizarea. Și mai este o ilustrație simbolică: băieții urcă treptele unei scări, pe lângă *Zidul* unei clădiri ale cărei geamuri fixe reflectă o realitate deloc greu de înțeles. Versurile piesei nr. 7, plasată pe fața a doua a discului imprimat în vinil translucid, spun: „Forget all what you saw/

Falling through trapdoors/ The architecture of your mind is pure/ Fractures of bright light/ Collapse now out of sight/ You can't now just unsee what you saw/ We're all drowning in the shallow end”.

Muzica însă... Enunțul „îmi place și punct” e cam autistic, dar așa pot rezuma tot ce trăiesc ascultând iar și iar, în aceste zile ploioase, când apropiați ai mei suferă crunt fără ca eu să-i pot ajuta. Sau poate așa: „And when the dark draws in/ The only one I see is you”... **SDC**

Cultura colorată în negru, nuanța Black Lives Matter

Din convingeri ideologice, din oportunism sau poate de frica „gloatei dezlănțuite” și a pierderii jobului, toată lumea s-a grăbit în ultima săptămână să se înșiruie disciplinată, conformându-se modei zilei, adică preceptelor mișcării Black Lives Matter.

Retragerea filmului *Pe aripile vântului* a fost doar începutul. Rând pe rând, de la Netflix la Amazon, într-o competiție contratimp pentru „a fi primii”, platformele de streaming au reacționat scoțând în față producții semnate de artiști de culoare. „Înțelegem că operele autorilor negri contează”, explică Netflix, în vreme ce Amazon a deschis o secțiune numită

Top 10
cele mai citite cărți din

JUNIOR
POLIROM
25
DE ANI

www.polirom.ro

LUCIAN AMARII (JUP)

SUPLIMENTUL LUI JUP

„Black History, Hardship & Hope“. HBO Max, proaspăt lansat, deja și-a asigurat cota de reclamă și de laude pentru povestea cu *Pe aripile vântului*.

În ce privește librăriile, în ultima perioadă în lumea anglo-saxonă pare să fie bătaie pe cărțile care tratează problema rasială. Șapte dintre cele mai bine vândute cărți pe Amazon.com sunt dedicate acestui subiect, de la *White Fragility* de Robin DiAngelo la *How to Be an Antiracist* de Ibram X. Kendi. În Marea Britanie, una dintre cele mai bine vândute cărți în ultima săptămână este un volum de Reni Eddo-Lodge din 2017 numit *Why I'm No Longer Talking to White People About Race*. În ce privește ficțiunea, campion este romanul *Girl, Woman, Other* al autoarei anglo-nigeriene Bernardine Evaristo. Este o cronică a vieții familiilor de culoare din Anglia ce a fost recompensată cu Booker Prize 2019, la egalitate cu ultima carte a lui Margaret Atwood.

În paralel, a început răfuiala cu toți cei care au păcătuit (fără să știe) împotriva noii ortodoxii BLM. Concomitent, în SUA a fost anulat longevivul serial *Cops* (aproape o instituție a televiziunii) pentru vina de a face „o imagine prea bună“ poliției și prea rea delicvenților, iar în Marea Britanie BBC a suprimat populara și longeviva serie *Little Britain*, tot pentru presupuse păcate „rasiste“. „Vremurile s-au schimbat“, se justifică purtătorul de cuvânt al BBC.

Nu puteau lipsi de la petrecere nici Monty Python, prin John Cleese, al cărui serial de comedie din anii '70, *Fawlty Towers*, și-a văzut cenzurat un episod în care un personaj spune tot felul de lucruri insultătoare despre echipa de crichet din Caraibe. Subliniind că personajul în chestiune era chiar parodia unui rasist, Cleese a declarat înfuriat: „Normal că există oameni atât de proști ca personajul ăla. Noi ne-am bătut joc de acei oameni. Azi ei iau decizii la BBC Comedy. Și nu e numai prostie! Astăzi BBC este condus de un amestec de oameni de marketing și de birocrati meschini. La BBC deciziile sunt luate de persoane a căror unică preocupare este să nu-și piardă slujbele. De aceea sunt atât de lași și demni de dispreț“.

Celebritățile de la Hollywood, așa cum era de așteptat, au dat năvală să susțină BLM, fie activiști cunoscuți pentru cauze stângiste, fie pur și simplu oportuniști. Rezultatele, până și un editorial

din „Los Angeles Times“ recunoaște, sunt „de la amestecate la jenante“. Actori precum Sarah Paulson, Aaron Paul, Kristen Bell, Justin Theroux, Debra Messing sau Julianne Moore și-au luat public angajamentul de a-și „asuma responsabilitatea“, Julia Roberts sau Gwyneth Paltrow și-au încredințat conturile Instagram unor activiști pentru cauze de culoare (#SharetheMicNow).

Reacțiile vedetelor show-urilor TV au acoperit și ele tot spectrul BLM: scuze pentru a se fi deghizat în negru cândva (Jimmy Fallon) sau scuze pentru „privilegiul de a fi alb“ (Jimmy Kimmel).

Nu este o vreme numai pentru „angajamente“, este și era autocriticii publice, în cea mai pură tradiție maoist-stalinistă: Marta Kauffmann, cocreatoarea serialului *Friends* și-a asumat la o masă rotundă vina de „a nu fi făcut suficient pentru a asigura diversitatea“ serialului și a promis că, pe viitor, va căuta să găsească „un mod de a colabora cu noi echipe, autori, voci“ pentru a nu se mai face vinovată de astfel de „păcate“.

Ice-T a profitat de ocazie pentru a lansa pe radio un single din 2017 al trupei sale de heavy metal Body Count, *No Lives Matter*, avertizând că un slogan ca „all lives matter“

(fiecare viață contează) ca răspuns la „black lives matter“ nu este corect, fiindcă în acest moment problemele țin doar de viețile categoriilor „defavorizate“ – negri, gay, femei. „The issue isn't about everybody. It's about black lives at the moment“, spune Ice-T, autor, pe vremuri („când eram mai radical“, recunoaște el nostalgic) al piesei *Cop Killer*.

De asemenea, este și vremea denunțurilor publice. După apelul la retragerea și recontextualizarea filmului *Pe aripile vântului* publicat de „Los Angeles Times“ (prompt ascultat de HBO), „Variety“, longeviva publicație a divertismentului hollywoodian, se transformă în „Pravda“ și întocmește o listă cu alte zece filme de succes care sunt problematice și trebuie imediat „recontextualizate“. Trecând repede peste producții deschise rasiste precum *Nașterea unei națiuni* (clasicul film al lui Griffith) și peste alte producții precum *Breakfast at Tiffany's* (xenofobie față de japonezi) sau *West Side Story* (xenofobie față de portoricani), „Variety“ alinaiază pe listă următoarele producții „vinovate“:

■ *Dirty Harry* (1971) – ia în derâdere judecătorii liberali și prezintă criminalii ca invocând „brutalitatea poliției“ pentru a scăpa de pedeapsă.

■ *Forrest Gump* (1994) – „Filmul este condescendent față de cei cu dizabilități, de la veteranii din Vietnam la cei cu SIDA, și este ostil față de protestatari, de activiști și față de contracultură“.

■ *Indiana Jones and the Temple of Doom* (1984) – „prezintă personajele negative «exotice» drept primitive și sângeroase, rezultând într-o reprezentare stereotipă și negativă a tradițiilor hinduse și indiene“.

■ *A fost odată în Hollywood* (2019) – plin de „mesaje regresive“. „De la reprezentarea controversată a lui Bruce Lee, unul dintre puținele stururi asiatiche de la Hollywood, la faptul că negrii sunt aproape inexistenți, iar «mexicanii» apar numai ca valeți și ospătărițe“. De asemenea, Tarantino ignoră agenda rasistă a lui Charles Mason.

■ *The Children's Hour* (1961) – o dramă uitată astăzi cu Shirley MacLaine și Audrey Hepburn care, spune „Variety“, este vinovată de a fi dat tonul pentru prezentările negative ale persoanelor LGBT drept „demne de milă, care se de-testă și sunt perverse“.

■ *The Searchers* (1956) – celebru western cu John Wayne. Personajul jucat de acesta ar fi „un rasist“, iar indienii sunt puși într-o lumină negativă.

■ *Tăcerea mieilor* (1991) – evident, un film care prezintă în mod negativ persoanele „trans“.

■ *Holiday Inn* (1942) – într-o scenă, Bing Crosby se deghizează în negru și cântă melodia *Abraham* pentru a serba ziua de naștere a lui Abraham Lincoln. Un păcat de neiertat în ultimii ani.

■ *True Lies* (1994) – Vina: „personajele arabe sunt fie fanatici religioși, fie teroriști, fie ambele“. **SDC**

Pagini realizate de
DRAGOȘ COJOCARU

Suplimentul DE CULTURĂ

Marcă înregistrată – Editura Polirom și
„Ziarul de Iași“. Proiect realizat de Editura Polirom în
colaborare cu „Ziarul de Iași“. Se distribuie gratuit
împună cu „Ziarul de Iași“.

Adresă: Iași, B-dul Carol I, nr. 4, etaj 4,
CP 266, tel.: 0232/214.100, 0232/214111,
fax: 0232/214111

Muzică: Dumitru Ungureanu,
Cătălin Sava

Film: Iulia Blaga

Teatru: Oltița Cîntec

Caricatură: Lucian Amarii (Jup)

Grafică: Ion Barbu

Actualitate: Cătălin Hopulele

Publicitate: tel. 0232/252294

Distribuție: Mihai Sirbu
tel. 0232/271333.

Abonamente: tel. 0232/214100

Tarife de abonament: 45 lei pentru 3 luni;
91 lei pentru 6 luni; 182 lei pentru 12 luni.
Prețurile includ și tarifele poștale.

Redactor-șef: George Onofrei

Redactor-șef adjunct: Radu Cucuteanu

DTP: Adina Arnăutu

Rubrici permanente: Bobi (Fără Zahăr),
Mădălina Cocea, Dragoș Cojocaru,
Andrei Crăciun, Florin Ghețau,
Cătălin Pavel, Radu Pavel Gheo

Carte: Doris Mironescu, Eli Bădică,
Marius Miheț, Cristian Teodorescu,
Alina Purcaru, Cătălin Constantinescu,
Ioan-Alexandru Tofan, Dana Pirvan

Și inima mi se opri în loc

Săptămâna trecută a fost singura dată în aproape 650 de numere ale revistei când n-am reușit să scriu textul de rubrică.

Am crezut că mama se duce. Surprinzător, a decis să mai lupte, deși fiecare zi e pentru ea un chin, nu o victorie (cum consideră frațele meu, de la distanță). De la rubrica trecută și până acum, prietena mea Dana a plecat într-un loc mai bun. Sunt atât de obosită că n-am putut să o plâng încă și mă simt aiurea că nu mă pot gândi prea mult la ea. E o perioadă cumplită, ciudată, neputința de a înțelege mă dezarmează. Cu mama am petrecut nouă zile cu inima-n gât. Cu excepția asistentelor și a unei vecine inimoase, eram aproape tot timpul singură cu ea (nu mai explic de ce nu am dus-o la spital, pe scurt vrea să moară acasă). Zile și nopți nedormite în care am făcut tot ce am simțit pentru cineva aflat pe pragul dintre lumi. Pe lângă perfuzii, calmante, antibiotic etc., am chemat preotul, i-am citit rugăciuni, i-am spus lucruri esențiale, printre care că o iubesc (nu i-am spus-o niciodată). Am reușit să găsesc o noimă celor trei luni de luptă în care ea a fost ca domnul Lăzărescu, dar la domiciliu – că am putut să o însoțesc și că am avut șansa să ne dregem relația. Dar acum am obosit. Nu mai pot să o aud urlând de durere, mă irită

frații care de la depărtare trăiesc în lumi paralele și nu mă susțin emoțional, rudele care sună regulat să vadă dacă a murit și dacă am nevoie de bani (nu de bani, de somn și de certitudini am nevoie!), zilele care seamănă una cu alta și în care suntem amândouă și aici, și dincolo – pentru că de acum nouă zile mama comunică aproape tot timpul

cu puncte/spirite de pe tavan, uneori le simt apropiindu-se până în spatele meu după felul cum își mișcă pupilele).

Teroarea cea mai mare a ultimelor zile a fost să-i ascult respirația – atunci când nu mai puteam să o privesc de teama că se duce sub ochii mei (și pe urmă gândul că ratez momentul; e unul

din motivele pentru care nu am dormit nopțile). Respirația Cheyne-Stokes, cu apneea ei tot mai lungă, interminabilă mi-a adus aminte de finalul terifiant din *Into the Wild/ În sălbăticie* (2007), adaptarea lui Sean Penn după cartea lui Jon Krakauer. Panica surdă când asta se întâmplă ore și zile în șir, minut de minut. Pe urmă

IULIA BLAGA

FILM

decompensarea și senzația de pick-up stricat. Am trăit moartea de zeci de ori în aceste zile, la început am fost pregătită – acum nu mai sunt, până și moartea are perioada ei de grație. Am înțeles în perioada asta că o iubesc pe mama (vezi titlul preluat după filmul lui Jacques Audiard, *De battre mon coeur c'est arrêté*, 2005), dar și că iubirea înseamnă ca, atunci când nu-l mai poți ajuta pe celălalt, să nu mai poți nici să-l vezi suferind. Pe de altă parte e sentimentul de vinovăție că nu faci tot ce stă în puterea ta, că dacă ai fi făcut lucrurile altfel, poate alta era azi era situația. E inevitabil să gândești așa când ești extenuat și ai luat toate deciziile singur.

E de înțeles, deci, de ce nu mai pot scrie chestii deștepte sau nu despre cinema. În momentul de față pentru mine filmul nu mai contează. Îl văd ca pe un săculeț atașat lumii, ca pe un buzunar în care fugim de lumea reală care e nemiloasă și irațională. E și pentru mine sfârșitul unei lumi. Stau agățată, ca Harold Lloyd (în *Safety Last!*, 1923), de un ceas imens și aștept să văd ce se întâmplă. **SDC**

Un pas în urma tuturor

Zona agricolă din acest județ este destul de bine și compact organizată. Sunt nouă mari fermieri care lucrează în total aproximativ 80.000 de hectare.

De fapt sunt opt mari fermieri și Fănel, acesta din urmă deținând în arendă doar 218 hectare și nefiind primit la masa bogaților.

Când se făceau strategiile de cultivare, Fănel era mai mereu

uitat, dar nu neapărat din cauza suprafeței neînsemnate, ci mai degrabă datorită faptului că de multe ori era neglijent. Nu erbicida la timp sau deloc, utilajele îi erau vechi și mai mereu stricate și nu avea nici pile la APIA. În 2010, spre exemplu, grupul G8, cum le plăcea lor să își zică, a hotărât să cultive grâu și rapiță în proporții aproximativ egale. Fănel, veșnicul nealiniat, a pus cartofi, pe care i-a neglijat așa cum știe el mai bine, împărțind frățește cu gândacul de Colorado și obținând modesta producție de 8.300 kilograme la hectar, motiv de glume și de vorbit pe la spate în sânul breslei.

Una peste alta, județul s-a trezit că nu are destui cartofi pentru băgat la maș și știți ce înseamnă asta, da? Înseamnă că puțină marfă de pe piață se scumpește mult și brusc, fiindcă există dezechilibru între cerere și ofertă. Cu alte cuvinte, fără să vrea, Fănel s-a trezit vânzând barabule mici și străpunse de pir cu patru lei kilogramul.

Scăzând bruma de cheltuieli pe care le-a făcut cu însămânțarea și recoltarea, profitul net a fost de 5.230.600 lei, adică zero motive de glume în sânul breslei, care brusc a văzut în acest paria un model de business.

BOBI

VOI N-AȚI ÎNTREBAT, FĂRĂ ZAHĂR VĂ RĂSPUNDE

În anul următor G8 a cultivat doar cartofi. Ca la manual, cu toate tratamentele efectuate la timp, pentru a atinge ținta medie europeană de 29,44 tone la hectar. Milioane de obuze se auzea cum cresc. Pârâia ogorul și aveai senzația că întreg județul s-a scufundat câțiva centimetri sub greutatea

recoltei, a muntelui de bani care încă acumula amidon. Unde mai pui că a și plouat din belșug. Fănel a pus porumb, iar ploile dese nu se poate spune că l-au ajutat, favorizând proliferarea putregaiului și reducând producția de la o medie estimată de 7.400 kile la 3.120 kilograme la hectar, motiv de glume și de vorbit pe la spate în sânul breslei.

70 de bani. De mult nu mai fusese cartoful atât de ieftin, din cauza excedentului de producție. Se ajunsese ca la cursul valutar, unde un kil de porumb echivala cu 3,2 de barabule. Scump cucuruzul, fiindcă oferta era foarte limitată. Impresionați și motivați de noua lovitură dată de Fănel pe piața agricolă, în anul următor membrii G8 au hotărât să cultive doar porumb. **SDC**